

MilieuRAMA

Afgiftekantoor
Brussel X

nummer 3
maart 1999

**Maandblad
van
de Bond
Beter Leefmilieu**

Redactie en administratie:
Tweeherkenstraat 47,
B-1000 Brussel
Tel.: 02/282.17.20 - Fax: 02/230.53.89

- KANKER IS EEN AANSLAG. GEEN TEGENSLAG.
- JAN DE SMEDT OVER DUURZAME ONTWIKKELING IN BELGIË.
- HET APPELBLAUWZEEGROENE KLEURTJE VAN HET VLD-MILIEUPLAN.
- OP REIS IN DE HIMALAYA: KIEZEN TUSSEN KEROSINE EN ZONNE-ENERGIE.
- HOE ZUIVER IS HET WATER IN ONZE KEUKEN?

Commentaar

Een vrouwelijke blik op het milieulandschap.

Omslagverhaal

Kom op tegen Kanker loopt als een trein. Maar waarom grijpt de vreselijke ziekte zo om zich heen? En wat is de band tussen milieu en kanker?

Ledenblad

Over een onderzoek naar de kwaliteit van de GNOP's en een nieuwe opleiding EcoTeam-gids.

Interview

Met Jan De Smedt van de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling. Solidariteit als ultieme keuze.

Flitsen

Over een nieuwe campagne tegen extreem-rechts en de afvalboekhouding van de Vlaamse bedrijven.

Beleid

Eco-efficiëntie wordt een nieuwe trend. Maar what's in a name?

Verkiezingen '99

Voor de VLD is het straks erop of eronder. Gaat Verhofstadt straks bloempjes tellen in Toscane of wordt Vlaanderen één grote mestverwerkingsfabriek?

Ecotips

Hoe helder is het water dat uit onze kraan stroomt?

Boek en milieu

Een overzicht van een stapel gloednieuwe milieuliteratuur.

Wet en Mina

Of waarom het Vlaamse beleid tekort schiet inzake integraal waterbeheer.

Puzzelen

Uw garantie voor een fijn moment.

Frontlijn

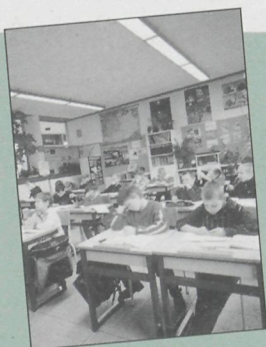
Een ooggetuige vertelt over de boerenbetoging in Brussel én de zoektocht naar kernwapens in Kleine Brogel.

Internationaal

Op trektocht doorheen de Himalaya en Kathmandu. Wie heeft de hippie gezien?

Kalender

Even de agenda bij de hand en inschrijven die handel...

Dia voorkaft: Luisjes krabben in de klas? Nogal wat Vlaamse scholen hebben te kampen met een heuse luizenplaag. Al te vaak worden dan bestrijdingsmiddelen aangeraden op basis van gevaarlijke producten. Pesticiden zijn evenwel bijzonder gevaarlijk. Zowel voor mens als milieu. (dia voorkaft: Luc Verhaegen)

COMMENTAAR

Verborgene doders

Over dichloorvos werd onlangs een risico-analyse gemaakt op basis van een wetenschappelijk literatuuronderzoek met betrekking tot de vermeende kankerverwekkende eigenschappen van dit veel gebruikt insectenwerend middel. Onderzoekers waren G. Van Maele-Fabry en J.-L. Willems. Misschien zeggen deze namen niet veel, maar het resultaat van het onderzoek zegt zoveel meer: het gebruik van dichloorvos in de landbouw, in het huishouden en in de werkomgeving moet beperkt worden.

Uit ons omslagverhaal blijkt dat dit gif aanwezig is in de meest gebruikte insectenverdelgers. Toch blijven producenten de gevaren van deze pesticiden ontkennen. 50% van hun omzet danken ze immers aan de onwetendheid van de gebruiker... De bezorgde huismoeder of -vader die een vapona in kindlief zijn slaapkamer installeert omdat muggenbeetjes nu eenmaal zo erg jeuken, moet echter worden beschermd. Want al te weinig van die goedmenende huismoeders en -vaders zijn er zich van bewust dat hetzelfde kindje enkele maanden of jaren later met een kaal kopje stripverhaaltjes kan lezen wanneer het in het ziekenhuis recupereert van een uitputtende stralingstherapie.

Misschien drukken we ons wat cru uit? Maar misschien is dit wel de enige manier om duidelijk te maken dat er nog verdomd veel werk aan de winkel is. De regelgeving en consumentenvoorlichting in verband met pesticiden moet eindelijk eens rekening houden met het gevaar van deze producten. In maart hadden we jou ook liever verteld dat de eerste zwaluw gesignaleerd is...

Lieve Grauls

COLLOFON

Milieurama

19de jaargang - Maandblad van de Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen vzw

Redactie en Administratie

Bond Beter Leefmilieu
Tweeherkenstraat 47 - 1000 Brussel
Tel. 02/282.17.20. - Fax. 02/230.53.89.
email: hostmaster@bblv.be
http://www.ecomarkt.net/bbl/

Abonnementen

80 frank (los nummer),
750 frank (jaarabonnement),
1.500 frank (steunabonnement),
1.500 (abonnement buitenland).
Betaling kan op rekeningnummer
001-1475409-18 van Bond Beter
Leefmilieu vzw.

Combi-Abonnementen

Lidorganisaties van Bond Beter Leefmilieu kunnen hun leden een uiterst voordelig combi-abonnement van Milieurama aanbieden. Geïnteresseerd? Neem vandaag nog contact op met het BBL-secretariaat.

Hoofdreducteur en

Verantwoordelijke Uitgever

Lieve Grauls,
Tweeherkenstraat 47, 1000 Brussel

Eindredacteur

Piet Decoster

Werken mee aan dit nummer:

Jo Bultynck, Stefaan Claeys, Ilse Degerickx, Charles De Buyser, Piet Decoster, Lieve Grauls, Erik Grietens, Danny Jacobs, Martine Langen, Bea Lootens, Bart Martens, Conny Peeters, Valerie Puttevels, Dirk Serneels, Sandra Van Aerschot, Jo Van Assche, Johan Vandewalle, Saar Van Hauwermeiren, Jan Vanherk, Set Van Houdt, Dirk Van Regenmortel

Foto's

Frans Geys, Kristel Peeters, Luc Verhaegen

Illustraties

Hilaire

Vormgeving en druk

VUMpress

Copyright

Overname van artikels wordt aanbevolen, mits bronvermelding.

Advertenties

Adverteerders zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de opgenomen advertentie.

Papier

Milieurama wordt (uiteraard) gedrukt op niet-gebleekt kringlooppapier, de koft is niet-chloorgebleekt. Gooi deze Milieurama niet zomaar weg! Geef hem door aan vrienden of geïnteresseerden. Volledig uitgelezen? Geef Milieurama dan een plaatsje bij het oud papier!

Soms kunnen cijfers onthutsend zijn. Neem nu de vaststelling dat 1 op 11 vrouwen vandaag de dag getroffen wordt door borstkanker. Of dat 25% van de Vlaamse bevolking anno '99 uiteindelijk aan kanker bezwijkt. Maar wat is de belangrijkste oorzaak van deze aanzienlijke stijging van het aantal kankergevallen? Uiteraard heeft één en ander te maken met onze levensstijl. Maar ook, en misschien zelfs vooral, met milieuvervuiling. Ook dat wordt steeds duidelijker. Of het nu gaat om de invloed van pesticiden, dioxines, uitlaatgassen,... de band tussen milieuverontreiniging en kanker wordt steeds duidelijker. In dit en volgend nummer geeft Milieurama je een overzicht hoe milieuvervuiling kanker in de hand werkt. We beginnen in eigen huis met de impact van pesticiden voor huishoudelijk gebruik. Volgende maand maken we duidelijk hoe o.m. dioxines en uitlaatgassen kanker kunnen veroorzaken...

Kanker is geen tegenslag. Wél een aanslag.

Milieubeweging wil meer aandacht voor impact milieuvervuiling op kanker...

Vrijdag 26 februari. Een waslijst VRT-vedetten schiet de publiekscampagne 'Kom op tegen kanker' op gang. De bedoeling van de campagne is duidelijk. Enerzijds geld verzamelen om het onderzoek naar kanker financieel te ondersteunen, anderzijds het Vlaamse publiek informeren en sensibiliseren over de oorzaak van de vreselijke ziekte. "Uiteraard vinden wij dergelijke acties een goede zaak", vertelt ons BBL-beleidsmedewerker Bart Martens. "Alleen vinden wij het jammer dat binnen de discussie over het ontstaan van kanker nog steeds zo weinig gewezen wordt op de invloed van kankerwekkende stoffen in ons leefmilieu. Het is een absolute noodzaak dat er ook in Vlaanderen dringend meer wetenschappelijk onderzoek gebeurt naar de impact van milieuvervuiling, neem nu bijvoorbeeld de uitstoot van

dioxines of het gebruik van pesticiden, op onze gezondheid. Maar wetenschappelijk onderzoek alleen volstaat niet. Vlaanderen moet dringend werk maken van meer chemische hygiëne. En dat is een boodschap die wij in de lopende campagne van Kom op tegen Kanker graag wat meer benadrukt hadden gezien".

Vlaanderen heeft inderdaad nog een hele weg af te leggen inzake chemische hygiëne. Neem nu bijvoorbeeld pesticiden. Wetenschappelijk is reeds voldoende aangetoond dat het gebruik van pesticiden bijzonder gevaarlijk is voor onze gezondheid. Maar vaak gaan we eraan voorbij dat ook in onze onmiddellijke omgeving, in keuken of tuin, nogal wat pesticiden de revue passeren. "Tot voor kort was er in ons land nauwelijks een wetgeving die het gebruik

Verdampte pesticiden zetten zich makkelijk vast in het tapijt, behang, meubilair of het speelgoed van kinderen.

en de verspreiding van pesticiden, zowel voor industrieel als individueel gebruik, regelde", zegt BBL-pesticidenexpert Johan Vandewalle. "Stilaan komt daarin verandering. Maar hoedanook gebruiken veel mensen, vaak zonder het te weten, heel veel kankerverwekkende stoffen in het eigen huishouden. Ik denk daarbij aan sprays tegen insecten, houtverduurzamingsmiddelen of bepaalde verven en beitsen die wellicht kankerverwekkend zijn".

Last van luizen

Hilde Degraen uit Sint-Katelijne-Waver moet van het gevaar van het gebruik van pesticiden alvast niet meer worden overtuigd. Zij werkte jarenlang in diverse tuinbouwbedrijven in de regio en houdt daar niet bepaald mooie herinneringen aan over: "Ik deed zowat alles, van het verkopen en schikken van bloemen tot het werken in de serres. Uiteraard word je dan veelvuldig blootgesteld aan pesticiden. Ik heb het nog meegemaakt dat een bedrijfsleider in de ene helft van een serre een winkel inrichtte terwijl in de andere helft van de serre bloemen werden geteeld. Dagelijks kregen die een volle lading pesticiden over zich heen en kon je als verkoper urenlang in een walm van bestrijdingsmiddelen aan de slag". De gevolgen voor Hilde Degraen waren niet min. Drie keer

had ze een miskraam, pas nadat ze besliste om met haar werk in de tuinbouwsector te stoppen verliep haar zwangerschap voor het eerst zonder problemen. "Van mijn huisdokter kreeg ik nooit te horen dat die langdurige blootstelling aan bestrijdingsmiddelen de oorzaak was van het miskraam", zegt Degraen. "Maar ik heb alvast mijn lesje geleerd en hier thuis doen we er alles aan om pesticiden zoveel mogelijk te vermijden".

Al heb je dat duidelijk niet altijd zelf in de hand. Toen de kinderen van Hilde Degraen een tijd geleden met het onaangename bezoek van luisjes van school thuiskwamen, hadden ze van de schooldirectie het uitdrukkelijke advies gekregen om de luizen te behandelen met 'Radikal'. "Net als op vele andere plaatsen in Vlaanderen kampt ook onze school met een ware luizenplaag", vertelt Degraen. "Toen we van de schooldirectie een briefje kregen dat we de luizen best konden verdelgen met Radical ging ik, zoals de meeste andere ouders, bij de apotheker zo'n busje kopen. Groot was evenwel mijn verbazing toen ik op de bijsluiter merkte dat het om een product op basis van malathion ging. Dat is een zeer krachtige insecticide die tot voor kort frequent in de fruitteelt werd gebruikt. Ik herinner me nog zeer goed dat we toen elk contact met de huid absoluut dienden te vermijden". De bijsluiter van Radical, op basis van datzelfde malathion, raadt echter aan om 'het haar en de

hoofdhuid met de lotion te frictioneren, met een bijzondere aandacht voor de achterkant van de oren en voor de nek'. Hilde Degraen: "Uiteraard is de dosis malathion in Radical verschillend met degene die in de tuinbouw wordt gebruikt, maar het blijft ontegensprekelijk een gevaarlijk product. Ik vind het dan ook totaal onverantwoord dat dit soort producten via school voor gebruik wordt geadviseerd. Ik kan me inbeelden dat het overgrote deel van de ouders zo'n bijsluiter nauwelijks leest en zich niet bewust is van de risico's van zo'n product".

Verzwakt afweersysteem

"Het grote publiek is inderdaad onvoldoende geïnformeerd over de risico's voor het milieu en de volksgezondheid die het huishoudelijk gebruik van pesticiden met zich

Volgens de milieubeweging moet er dringend meer onderzoek gebeuren naar de invloed van milieuvervuiling op het ontstaan van kanker.

meebrengt", vertelt Catherine Wattiez.

Zij is woordvoerdster van het recent opgerichte Pesticides Action Network (PAN) Belgium vzw dat precies iets wil doen aan het gebrek aan kennis van de gevaren van pesticiden. PAN Belgium publiceerde onlangs 2 brochures die de risico's van het huishoudelijk gebruik van pesticiden op een rijtje zetten én ook een aantal alternatieve formuleren. "Het grootste gevaar van het huishoudelijk gebruik van pesticiden heeft te maken met het feit dat je over een vrij lange termijn aan een vrij lage dosis blootgesteld bent", aldus Catherine Wattiez. "Steeds meer wetenschappelijke studies tonen aan dat een dergelijke blootstelling kanker in de hand werkt, vooral dan bij kinderen. Maar ook de hormonale werking en het natuurlijk afweersysteem kunnen verstoord worden". Toch wijst Wattiez erop dat het niet één soort pesticiden is die ervoor zorgt dat het risico op kanker vergroot: "Nee, het probleem is precies dat we de voorbije jaren vaststellen dat sommige pesticiden reageren in samenwerking met andere verontreinigende stoffen en op die manier soms de kans op kanker nog vergroten". Bijkomend probleem is dat pesticiden in huis veel trager afbreken dan in open lucht en dat het huishoudelijk milieu een vrij 'besloten'

'K HEB DAN MISSCHIEN NOG WEL
LAST VAN LUIZEN... MAAR VAN M'N
FRUITVLIEGJES BEN
IK TOCH MOOI
AFGERAAKT!

milieu is. "Verdampte pesticiden zetten zich makkelijk vast in stofdeeltjes in het tapijt, behang, meubilair of bijvoorbeeld het speelgoed van kinderen", aldus nog Catherine Wattiez. "Jonge kinderen die vaak spelen op handen en voeten worden dan ook meest aan deze pesticiden blootgesteld".

Schadelijk of niet?

Maar om welke huishoudelijke producten gaat het precies? En waarom zijn die gevaarlijk? "In eerste instantie gaat het om een lange reeks van sprays en poeders

tegen ongedierte", verduidelijkt Catherine Wattiez. "Bijvoorbeeld tegen vliegen, muggen, luizen of ander ongedierte. Maar bijvoorbeeld ook houtverduurzamingsmiddelen en behandelde textielsoorten bevatten mogelijk heel wat kankerverwekkende bestanddelen". Vraag is natuurlijk hoe je weet of zo'n product al dan niet schadelijk is. Catherine Wattiez: "Dat is precies het opzet van onze brochures. Wij geven een overzicht van de diverse gevaarlijke producten die je in de winkel kan kopen en welke pesticiden daarin aanwezig zijn. Tegelijk vind je ook een opsomming van de

Zorgen pesticiden voor kanker?

Je hoort wel eens fluisteren dat het eigenlijk 'nog steeds niet bewezen is dat pesticiden inderdaad kankerverwekkend zijn'. Loop je inderdaad meer risico op kanker wanneer je gewoon bent om 's zomers in je woon- of slaapkamer eens goed de spuitbus ter hand te nemen om die vervelende mug monddood te krijgen?

"We beschikken vandaag de dag over sluitende wetenschappelijke studies die haarfijn aantonen in welke mate pesticiden inderdaad kankerverwekkend zijn", zegt Catherine Wattiez. "Sinds een 20-tal jaar worden vooral in de Verenigde Staten studies uitgevoerd bij landbouwers. Nu moet je weten dat het risico op kanker bij landbouwers eigenlijk eerder laag is ten opzichte van de algemene bevolking. Toch stellen we vast dat er bij landbouwers steeds meer kankergevallen voorkomen én dat het risico stijgt in functie van de bewerkte oppervlakte en het gebruik van pesticiden". Je kan je natuurlijk de vraag stellen of je als privé-persoon die in aanraking komt met lagere concentraties aan pesticiden evenveel risico loopt? "Het antwoord is resoluut positief", zegt Catherine Wattiez. "De types kanker waarvoor een nauw verband met het gebruik van pesticiden aan het

Steeds meer wordt duidelijk dat naast roken ook bestrijdingsmiddelen een grote rol spelen in het ontstaan van kanker.

licht werd gebracht door studies bij landbouwers, zijn net dezelfde types kanker die een sterke stijging kennen bij de gehele bevolking".

Een belangrijk principe in het milieube-

leid is het voorzorgsprincipe. Toegepast op pesticiden houdt dit principe in dat, zolang niet bewezen is dat er geen risico's zijn op het vlak van volksgezondheid, eco-toxicologie of milieuschade, het gebruik van deze producten dient vermeden te worden. Zeker als er veilige alternatieven bestaan. Het voorzorgsprincipe is opgenomen in de Vlaamse milieuwetgeving, maar is ook van toepassing op maatregelen die andere overheden treffen. Het (federale) ministerie van volksgezondheid dat de vergunningen voor het in handel brengen van pesticiden voor niet-landbouwkundig gebruik aflevert, schendt duidelijk het voorzorgsprincipe door al te soepel vergunningen af te leveren. Bond Beter Leefmilieu vzw en PAN-Belgium vzw dringen dan ook aan op het intrekken van de vergunning voor tal van producten waaronder dichloorvos.

Haal de gratis brochures over gebruik van pesticiden in huis

Het Pesticides Action Network (PAN) Belgium publiceerde onlangs 2 brochures over het gebruik van pesticiden in het huishouden. De brochures werden gerealiseerd met de steun van staatssecretaris voor leefmilieu Jan Peeters en geven uitleg bij de risico's voor de volksgezondheid en het leefmilieu van pesticiden die in het huishouden wel eens worden gebruikt.

In een eerste brochure, die vooral gericht is naar het grote publiek, geeft PAN Belgium een waslijst van alternatieve methoden om ongedierte zoals vlooiën, teken, vliegen, muggen,... uit je huis te houden zonder daarbij gebruik te maken van gevaarlijke pesticiden. Je krijgt ook een overzicht van de toxiciteit voor de gezondheid en het milieu van een 12-tal pesticiden die veel worden gebruikt.

Een tweede brochure is eerder bedoeld voor artsen en professionals uit de gezondheidssector en benadert op een wetenschappelijke manier de toxiciteit van pesticiden en de risico's

van een langdurige blootstelling eraan. Ook de wetgeving en de classificatie van pesticiden komen aan bod.

Beide brochures zijn gratis. Ze worden toegestuurd na storting van de verzendingskosten op rekeningnummer 250-0296264-14 van PAN Belgium vzw.

✉ Pesticides Action Network (PAN) Belgium vzw, Lindenlaan 70, 1640 Sint-Genesius-Rode, Tel. & Fax. 02/358.29.26., e-mail: catherine.wattiez@euronet.be

toxiciteit van de meest gebruikte pesticiden". U gebruikt wel eens een Vaponaspray om te vermijden dat je 's zomers wordt lastiggevalen door vliegen of muggen? Weet dan dat zo'n Vaponabusje aardig wat dichloorvos bevat. "En onderhand is het zo klaar als een klontje dat dichloorvos kankerverwekkend is", zegt BBL-bioloog Johan Vandewalle. Bovendien toont een recent onderzoek bij kinderen met hersenkanker uit het Amerikaanse Missouri overduidelijk aan dat er significant verband is tussen het gebruik van huishoudproducten op basis van dichloorvos en de aanwezigheid van kanker. En wat te denken van de Radical-shampoo op basis van malathion? "Malathion is zeker een gevaarlijk goedje", aldus Johan Vandewalle. "Bij landbouwers uit Iowa en Minnesota die jarenlang blootgesteld waren aan malathion is bijvoorbeeld een verhoogde aanwezigheid van het non-hodgkin lymfoom vastgesteld".

Beleid schiet tekort

"Het is heel jammer dat heel wat van die producten, bijvoorbeeld op basis van dichloorvos, in ons land nog steeds zomaar in de handel te vinden zijn", zegt BBL-beleidsmedewerker Johan Vandewalle. "Tal van huis-, tuin- en keuknismiddeltjes zoals spuitbussen, verdampingsplaatjes, strips tegen vliegende en kruipende insecten bevatten dichloorvos". Omdat deze producten langzaam aan gedurende een lange periode dichloorvos vrijgeven worden niet alleen de insecten gedood maar krijgt ook de mens, zeker als de producten binnenhuis gebruikt worden, zelf een aanzienlijke hoeveelheid binnen, gespreid over een lange periode. "Het is juist die langdurige blootstelling aan lage dosissen die het risico op kanker doet toenemen. Het beleid dient hier zijn verantwoordelijkheid te nemen", benadrukt Vandewalle. "Het is het federale ministerie van volksgezondheid dat toelating verleent om biociden voor

Dit is het busje Radikal dat in veel Vlaamse scholen aanbevolen wordt om luizen te verdelgen. Nochtans is het een product op basis van malathion, een insecticide die frequent wordt gebruikt in de tuinbouw én waarvan vaststaat dat het bijzonder schadelijk is voor de gezondheid.

niet-landbouwkundig verbruik op de markt te brengen. Dat ministerie zou beter minder vergunningen verlenen, een aantal ervan intrekken en meer aandacht besteden aan een preventief volksgezondheidsbeleid. Dat voorkomt niet alleen de toename van kankergevallen maar zorgt op termijn ook voor een aanzienlijke besparing op het budget van het RIZIV".

Welke pesticiden zitten in welk product?

U heeft enkele producten in huis die bedoeld zijn om vliegen, muggen of ander ongedierte te bestrijden? U wil wel eens weten of die producten onschadelijk zijn? In de nieuwe gratis PAN-brochures staat een volledig overzicht. Wij geven alvast enkele voorbeelden van merken met daarnaast de insecticiden die erin voorkomen:

Vapona (elektrische verspreider tegen muggen)	allethrin
Baygon Genius (vloeistofverdampert tegen muggen)	bioallethrin
Baygon Strip (tegen vliegende insecten)	dichloorvos
Vapona strip (strip met beschermend rooster tegen vliegen)	dichloorvos
Whiskas Excelpet (vlooienspray)	piperonyl butoxide

VIBE-lessenreeks rond duurzaam bouwen

Vanaf 25 maart organiseert het Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch Bouwen en Wonen een vormingscursus 'Duurzaam

Bouwen'. De lessenreeks richt zich naar diegenen die op een min of meer 'professionele manier' met bouwen bezig zijn en wil de mens- en milieuvriendelijke bouwwijzen en -vormen promoten. Tijdens de lessenreeks zal architect Herman Remes bijvoorbeeld het denkkader van duurzaam ontwerpen toelichten en gaat Paul Eykens dieper in op het bio-ecologisch isoleren en dampremmen. Ook verwarming en binnenklimaat komen aan bod. Peter Marchand gaat in dat verband op zoek naar het samengaan van een gezond verwarmingsstelsel en de toepassing van alternatieve energiebronnen. Ook Eric Jansseune is van de partij, hij zal het o.m. hebben over de mogelijkheden van passieve en actieve zonne-energie en de opvang en het gebruik van regenwater. Eric Rombout schetst dan weer een denkkader rond duurzaam bouwen en de afvalketen, Hugo Vanderstadt gaat tenslotte dieper in op de thematiek van de duurzame stedenbouw.

De lezingen worden georganiseerd in het CMO aan de Zegelstraat te Antwerpen.

i Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch Bouwen en Wonen (VIBE), Statiestraat 115, 2600 Berchem, Tel. 03/239.74.23., Fax. 03/230.91.26., e-mail: VIBE@mail.dma.be

Solventen op de fabrieksvloer

Op dinsdag 20 april organiseert Arbeid en Milieu vzw een studienamiddag rond solventen. Bedoeling van de studienamiddag is om dieper in te gaan op de manier waarop solventen in bedrijven een risico kunnen vormen voor volksgezondheid en leefmilieu. Er wordt van wal gestoken met een algemene situering van de diverse soorten solventen en waarvoor ze worden gebruikt. Vervolgens wordt duidelijk gemaakt waarom het, op vlak van gezondheid en milieu, belangrijk is om de problematiek van de solventen krachtadig aan te pakken. Tenslotte zullen in een aantal concrete cases zowel positieve als negatieve ervaringen met de solvententhematiek worden geïllustreerd.

i Arbeid en Milieu vzw, Statiestraat 179, 2600 Berchem, Tel. 03/218.74.72., Fax. 03/218.80.77., e-mail: arbeid.milieu@agoranet.be

Hoe goed zijn onze GNOP's?

Door de ondertekening van het eerste gemeentelijk milieuconvenant in '92 verbonden de gemeenten zich tot de opstelling van een Gemeentelijk Natuurontwikkelingsplan (GNOP). Zeven jaar later is er uiteraard heel wat gebeurd. Voor Natuurreservaten Oost-Brabant vzw was dat reden genoeg om bij haar lokale afdelingen en vrijwilligers eens te gaan horen wat zij denken van de plannen en projecten die in het kader van die GNOP's zijn opge maakt in de regio. Het resultaat van die enquête werd in een extra bijlage van het ledenblad samengevat en biedt ongetwijfeld interessante informatie, ook voor andere natuur- en milieuorganisaties. Zo blijkt uit de enquête bijvoorbeeld dat in een aantal gemeenten nog steeds te weinig rekening wordt gehouden met de adviezen van de adviesraad voor natuur en milieu én dat het ruimtelijk beleid nog steeds vooral is afgestemd op industrie, bebou-

NATUUR RESERVATEN vzw

wing of landbouw. Vaak blijkt ook dat de GNOP's zeer vaag en theoretisch zijn en dat de uitwerking van concrete projecten dikwijls wordt uitbesteed aan duur betaalde studie bureaus die de streek te weinig kennen. Al blijkt uit een aantal voorbeelden ook dat een gemeentebestuur wel degelijk op een constructieve manier werk kan maken van zo'n GNOP. Een duidelijk overzicht van enkele GNOP-voorbeelden en de nodige aanbevelingen terzake vind je in een extra-nummer van het tijdschrift Natuur en Landschap.

i Natuurreservaten Oost-Brabant vzw, Diestsesteenweg 77, 3010 Kessel-Lo, Tel. & Fax. 016/25.25.19., e-mail: nrob@glo.be

Nieuwe opleiding tot EcoTeam-gids

Vanaf zaterdag half maart organiseert Global Action Plan (GAP) Vlaanderen opnieuw een opleiding voor EcoTeam-gidsen. Bedoeling is dat geïnteresseerden binnen deze vormingscyclus voldoende kunnen opsteken om achteraf een EcoTeam op sleeptouw te nemen. Zo'n EcoTeam is een groep van 10 à 15 enthousiastelingen die zich actief inzetten om de milieubelasting van hun huishouden maximaal te beperken. In een EcoTeam-werkboek kan je een aantal thema's terugvinden die een belangrijke rol spelen in het huishouden. Het gaat om elektriciteit, verwarming, vervoer, koopgedrag, water en afval. De opleiding tot EcoTeam-gids begint met een basisopleiding waarin je wegwijs wordt gemaakt in de methodiek van het EcoTeam-programma. Eens je die methodiek onder de knie hebt, kan je beginnen met het opstarten, begeleiden en afronden van EcoTeams. Wie geïnteresseerd is om nog een stapje verder te gaan, kan nog participeren aan specifieke vormingsdagen rond de 6 thema's van het EcoTeam-programma. Bij deze opleidingen krijg je extra thema-informatie om je team nog beter te kunnen ondersteunen. De vormingscyclus start op 13 maart in het Ecohuis in Kessel-Lo. Verder zijn er ook nog vormingsdagen in Gentbrugge en Hasselt.

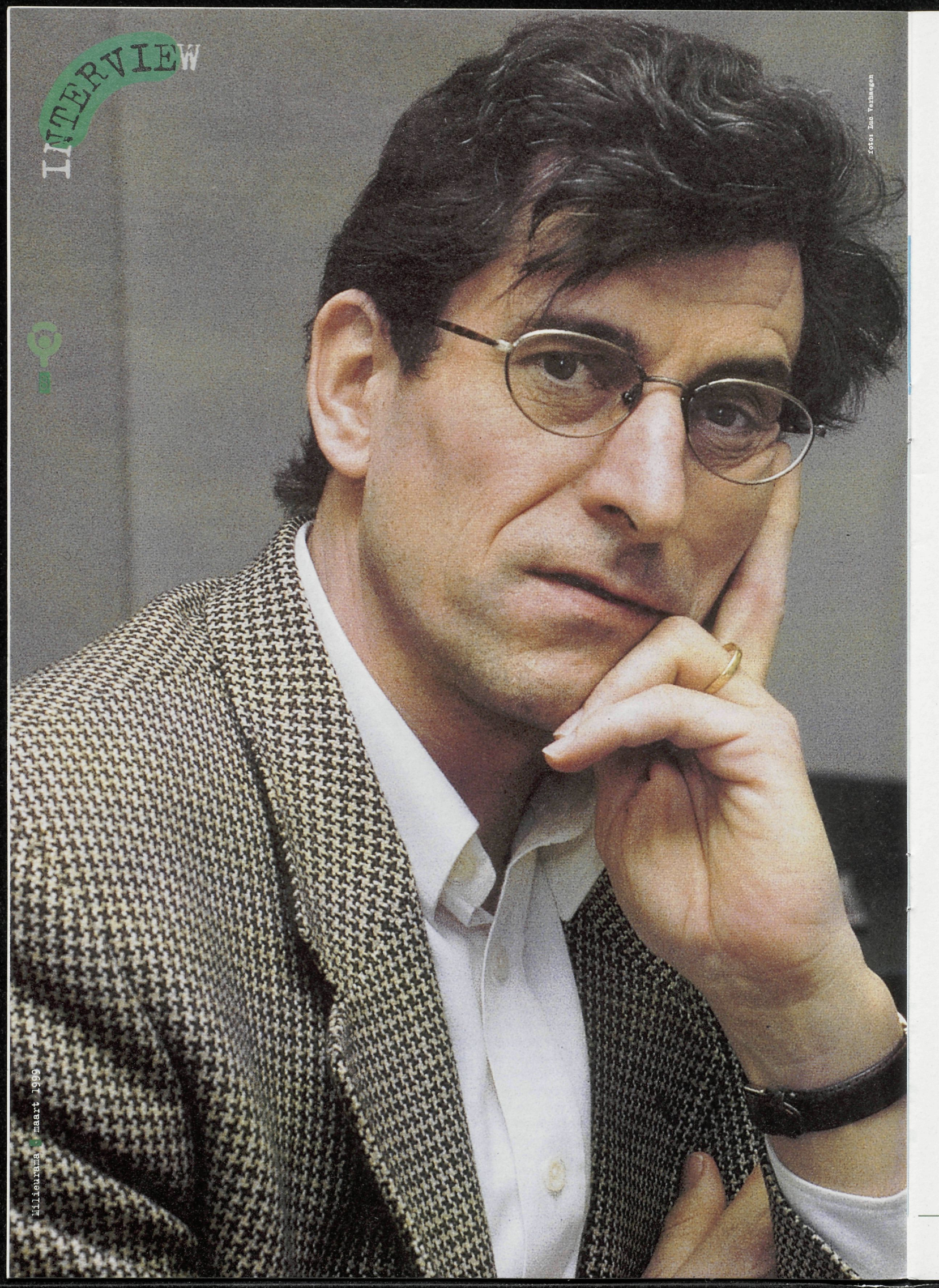
i Global Action Plan (GAP) Vlaanderen vzw, Blijde Inkomststraat 109, 3000 Leuven, Tel. 016/23.26.49, Fax. 016/22.21.31.

INTERVIEW

Foto: Eric Vechagen

11 februari 1999

Jan De Smedt, vast secretaris van de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling:

"Kiezen voor meer solidariteit is de enige mogelijke oplossing"

Voor Jan De Smedt, sinds vorig jaar vast secretaris van de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling is het duidelijk: het debat inzake duurzame ontwikkeling in ons land verdient een nieuwe impuls: "Duurzame ontwikkeling is uiteraard een complex thema, maar het helpt de samenhang bevorderen in een samenleving die steeds verder specialiseert en het economische laat domineren. Het grote voordeel van duurzame ontwikkeling is dat iedereen er beter van wordt. Aan ons om de uitdaging aan te gaan".

De regering richtte al enkele jaren geleden een federaal adviesorgaan inzake duurzame ontwikkeling op. Toch lijkt het erop dat er pas nu, sinds de oprichting van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO), een gestructureerde dynamiek op gang komt. Kan je dat ontstaan watschetsen?

Het was de toenmalige Staatssecretaris voor Leefmilieu Miel Smet die in 1991 de eerste aanzet gaf om een maatschappelijk overlegforum rond duurzame ontwikkeling te creëren. Bedoeling was om een aantal adviezen te formuleren rond noord-zuid-verhoudingen en leefmilieu die de Belgische regering kon gebruiken in de aanloop naar de VN-conferentie over klimaat en milieu van '92 in Rio de Janeiro. Precies na die Rio-conferentie is dan de Nationale Raad Duurzame Ontwikkeling (NRDO) opgericht die de federale regering moest adviseren inzake de uitvoering van de in Rio gesloten akkoorden. Bijkomend diende de NRDO ervoor te zorgen dat er in ons land een maatschappelijk debat rond de thematiek op gang werd gebracht. Twee jaar terug is de NRDO omgevormd tot de FRDO.

NRDO bevoegd

Van de NRDO kon bezwaarlijk worden gesteld dat die een slagkrachtige werking etaleerde die het beleid inzake duurzame ontwikkeling in een bepalende richting stuurde. Ligt dat met de FRDO dan anders?

Er zijn inderdaad een aantal niet onbelangrijke verschillen tussen NRDO en FRDO. Om te beginnen is er sinds de regering in '97 de Wet op de Duurzame Ontwikkeling goedkeurde, een duidelijke wettelijke onderbouw voor een maatschappelijk adviesorgaan. De NRDO kreeg nooit de middelen en het personeel om een degelijke werking uit te bouwen. Nu is dat wel het geval, we hebben een behoorlijk uitgerust secretariaat met 4 wetenschappelijke medewerkers. Een tweede belangrijk verschil heeft te maken met de noodzaak aan autonomie van een adviesraad. Bij de NRDO zetelden de vertegenwoordigers van de voogdijministers zelf in het bureau van de raad. Nu zijn de voorwaarden vervuld om onafhankelijk te functioneren. Je merkt ook een verschil in die zin dat op dit moment bijna alle maatschappelijke groepen binnen de

Jan De Smedt: "Een politiek die werk maakt van duurzame ontwikkeling hoeft helemaal niet onpopulair te zijn. Investeren in alternatieve energiebronnen is hiervan een prima voorbeeld".

FRDO actief participeren. Enkele jaren geleden werd de NRDO vooral getrokken door NGO's uit de derdewereld- en milieubeweging en een aantal geëngageerde wetenschappers. Vandaag zijn ook de vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers zeer actief, evenals de consumentenorganisaties. Binnen de huidige werking is voor hen een belangrijke taak weggelegd. De maatschappelijke basis van de raad is duidelijk verbreed en dat is zonder meer een positief gegeven. Voor de NGO's is aardig meegenomen dat zij binnen de raad als volwaardige partners worden erkend, een uitvloeisel van de conferentie van Rio.

De FRDO probeert sinds zijn ontstaan in '97 zijn inhoudelijke werking op te hangen aan een aantal belangrijke thema's. Wat waren de prioriteiten het voorbije jaar?

Het is de opdracht van de raad aandacht te besteden aan de manier waarop ons land invulling geeft aan internationale engagementen zoals de akkoorden van Rio. Dat was het voorbije jaar het geval en in '99 zijn de grote objectieven dezelfde. De 6 vaste werkgroepen die de diverse adviezen voorbereiden, zijn actief rond klimaat en energie, biodiversiteit en bossen, noord-zuid betrekkingen, wetenschappelijk onderzoek, het federaal plan en socio-eco-

foto: Luc Verhaegen

nomische aspecten. Deze laatste werkgroep spitst zich toe op de problematiek van duurzame consumptie en productie. Inzake milieubeleid heeft de FRDO het voorbije jaar adviezen geformuleerd over de invloed van het klonen van planten en dieren op biodiversiteit en duurzame ontwikkeling, de uitvoering door ons land van het protocol van Kyoto in het kader van het Klimaatverdrag, en de uitvoering van het biodiversiteitsverdrag. Vorig jaar startte de raad ook met de organisatie van forumactiviteiten. De bedoeling is om via een dialoog en een confrontatie van visies van experts, beleidsverantwoordelijken, maatschappelijke organisaties en een breder publiek onze adviezen nog meer diepgang te geven. Tegelijk zijn die forumactiviteiten ook een uitgelezen kans om werk te maken van een verbreding van het draagvlak voor duurzame ontwikkeling. We organiseerden een eerste symposium naar aanleiding van ons advies over klonen. Het tweede symposium dat paste in onze voorbereiding van het Kyoto-advies werd door 270 deelnemers bijgewoond. Als bijdrage tot de sensibilisatie hebben we een enquête opgezet naar het draagvlak voor duurzame ontwikkeling in ons land. De resultaten worden tegen half mei bekendgemaakt.

Ministers luisteren...soms

? Dat Kyoto-advies leverde de FRDO trouwens heel wat media-aandacht op. De raad verweet de federale regering een gebrek aan politieke wil.

Dat klopt, maar tegelijk deden we ook een aantal zeer concrete en constructieve voorstellen om dat beleid in een andere richting te sturen. Je kan er niet omheen dat er tot op vandaag te weinig inspanningen worden gedaan om een geïntegreerd en alomvattend beleid inzake duurzame ontwikkeling te voeren. Voor ons land betekent het engagement van Kyoto dat de uitstoot van broeikasgassen tegen 2010 met 7,5% moet worden gereduceerd tegenover het niveau van 1990. In '96 lag de CO₂-uitstoot evenwel al 16,5% boven het niveau dat in 2000 moet worden gehaald. Er is nood aan een trendbreuk. We stelden o.m. voor dat er dringend een parlementair debat gevoerd wordt om het Belgische klimaatbeleid in een andere richting te sturen. We willen ook dat de energiedistributiemaatschappijen meer aandacht besteden aan energiebesparing. Er moeten ook dringend maatregelen komen om de CO₂-uitstoot van de vervoerssector te beperken. Bijvoorbeeld door algemeen onze mobiliteit drastisch te verminderen, maar ook door het alternatieve aanbod van openbaar vervoer, fiets of binnenscheep-

vaart te promoten. Eén ding is duidelijk: als het klimaatbeleid niet fundamenteel verandert, kan ons land de gemaakte afspraken inzake de vermindering van broeikasgassen onmogelijk nakomen.

? Je kan je natuurlijk de vraag stellen of de regering effectief ook rekening houdt met de adviezen die de FRDO formuleert. Heb je de indruk dat jullie suggesties ook effectief worden opgenomen in de beleidsdocumenten terzake?

We zijn juist gestart met een systematisch onderzoek hierover en zullen de resultaten gebruiken voor ons memorandum aan de nieuwe regering. Interessant is dat de overheid volgens de wet verplicht is te motiveren waarom zij afwijkt van onze adviezen. Ik stel vast dat met een aantal adviezen terdege rekening wordt gehouden. Het advies inzake wetenschappelijk onderzoek werd grotendeels gevolgd bij het opstellen van het vijfjarenplan voor duurzame ontwikkeling van het departement wetenschapsbeleid. Tijdens parlementaire debatten werd meer dan eens geciteerd uit ons advies over de invloed van klonen op biodiversiteit. Ook de adviezen die we opstelden over de beleidsnota's van staatssecretaris voor ontwikkelingssamenwerking, Reginald Moreels, worden ernstig genomen. Maar het klopt dat bijvoorbeeld het advies inzake de uitvoering van het Kyoto-protocol op dit ogenblik nog niet veel vruchten afwierp.

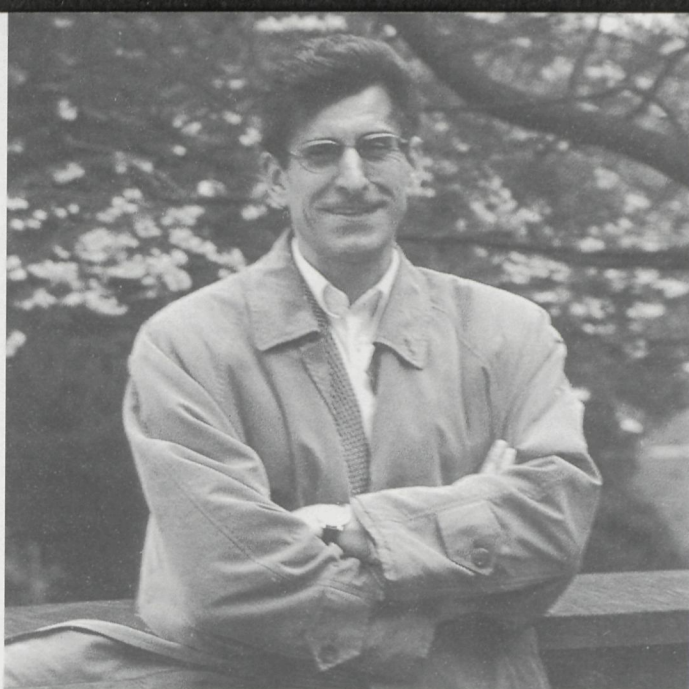
Politieke (on)wil?

? Hoe komt dat? Heeft dat te maken met manifeste politieke onkunde of heeft het eerder van doen met onwil?

Je zou kunnen zeggen dat de regering haar huiswerk maar half heeft gemaakt. Met de wet op de duurzame ontwikkeling van 1997 scoorde ze punten. Weinig landen of regio's deden het ons voor. De participatie van maatschappelijke organisaties kreeg een solide basis via de FRDO. De integratie van het sociale, het economische en het milieubeleid werd een stevige impuls gegeven door de oprichting van een Interdepartementale Commissie waarin afgevaardigden van alle federale departementen en de regio's zeten. Het Federaal Planbureau kreeg de opdracht tweejaarlijks een federaal rapport en vierjaarlijks een federaal plan duurzame ontwikkeling op te stellen. Het zijn belangrijke initiatieven om bij te dragen tot capaciteitsopbouw, en op termijn tot politieke wil en kunde. Maar wanneer we gaan kijken in welke mate ons beleid

Jan De Smedt: "Duurzame ontwikkeling is een kwestie van solidariteit. Tussen generaties, tussen noord en zuid. Wanneer we nagaan in welke mate de Belgische regering probeert werk te maken van die solidariteit, dan krijgt ze ontegensprekelijk een onvoldoende op haar rapport. Mocht premier Dehaene zich op dezelfde wijze inspannen om een CO₂-reductie aan de bevolking te verkopen als gebeurde voor het halen van de Maastrichtnorm, dan haalt ons land met brio de opgelegde broeikasgasreductie van 7,5%".

Jan De Smedt: "De FRDO heeft duidelijk een brede maatschappelijke basis. En dat is zonder meer een positief gegeven".

ook oog heeft voor het nastreven van meer solidariteit tussen de generaties of tussen noord en zuid, dan krijgt het rapport duidelijk een onvoldoende. De regering doet weinig moeite om, bijvoorbeeld inzake de noodzaak van een CO₂-reductiebeleid, de bevolking te sensibiliseren. Mocht premier Dehaene zich op dezelfde wijze inspannen om een CO₂-reductie aan de bevolking te verkopen als gebeurde voor de Maastrichtnorm, dan haalt ons land met evenveel brio de opgelegde broeikasgassenreductie van 7,5%.

Helaas gebeurt dat niet, of beter nog niet, want ik blijf optimistisch gestemd.

Waarom schieten onze beleidsvoerders tekort?

Ik heb het gevoel dat te veel politici zich te weinig inspannen om een beleid inzake duurzame ontwikkeling aan

hun achterban te verkopen. Men laat deze klus liever door de maatschappelijke organisaties klaren. Dat is jammer, want een politiek met aandacht voor duurzame ontwikkeling hoeft niet onpopulair te zijn. Energiebesparing is hiervan een prima voorbeeld. Kiezen voor rationeel energiegebruik impliceert niet dat we met zijn allen in een koud of donker huis moeten gaan wonen. Meer zelfs, kiezen voor duurzame ontwikkeling is de beste garantie om op lange termijn onze welvaart te verzekeren. Daartoe is er meer solidariteit tussen generaties én tussen noord en zuid nodig. Dit is de premie die we dienen te betalen voor een mondiaal systeem van sociale en ecologische zekerheid.

Tot slot: de milieubeweging is steeds een belangrijke partner geweest binnen de FRDO. Hoe evalueert u die inbreng vanuit de milieubeweging?

De aanwezigheid van de milieubeweging binnen de FRDO is zeer belangrijk. Bovendien is die inbreng zowel organisatorisch als inhoudelijk voortreffelijk. Een vertegenwoordiger van de milieubeweging zit trouwens één van onze werkgroepen voor. Als je onze adviezen bekijkt dan zal je ook merken dat de milieucomponent sterk is uitgediept. Uiteraard weet ik ook wel dat de milieubeweging haar visie vaak nog nadrukkelijker wil terugvinden in onze adviezen. Maar een overlegorgaan als de FRDO impliceert nu eenmaal dat je via dialoog tot een vergelijk komt. Dat is precies de sterkte van een raad. Toch besef ik dat sommige leden over te weinig financiële ondersteuning beschikken om een kwalitatieve inbreng te blijven garanderen. De overheid moet voor financiële ondersteuning zorgen. Alleen zo kan je een solide werking verzekeren. En alleen met stevig onderbouwde adviezen kunnen we het beleid in een andere richting sturen. Als het van mij afhangt, dan hoort u nog van ons!

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling

Aduatuikersstraat 71-73 - 1040 Brussel
Tel. 02/743.31.50, Fax. 02/743 31 55, e-mail: frdo.cfdd@skynet.be
<http://www.belspo.be/frdocfdd/>

Is uw vuilniszak ook aan afvallen toe?

Wist u dat het een klein kunstje is om uw vuilniszak te vierendelen?

Gebruikt glas en papier worden grondstoffen, groente-, fruit en tuinafval wordt compost en ook heel wat ander afval krijgt een tweede leven. Een evolutie die we alleen maar kunnen toejuichen!

Toch blijft er nog afval over en vele kleintjes maken één grote afvalberg. Met een boodschappentas vermijdt je alvast plastic zakjes, een boterhamendoos betekent afvalarm lunchen en onverpakte groenten en fruit zijn pas echt puur natuur.

De OVAM bracht een aantal tips rond afvalvoorkoming samen in een gratis brochure die u kan aanvragen bij uw gemeente, intercommunale of bij de OVAM zelf. Zo vermageret uw vuilniszak in een mum van tijd, want ...

Kan. De Deckerstraat 22-26, 2800 Mechelen, Tel.: 015/284.284, Fax.: 015/20.32.75, website: <http://www.ovam.be>

Wie AFVAL vermijdt, moet het niet kwijt

Vlaamse bedrijven produceren teveel afval

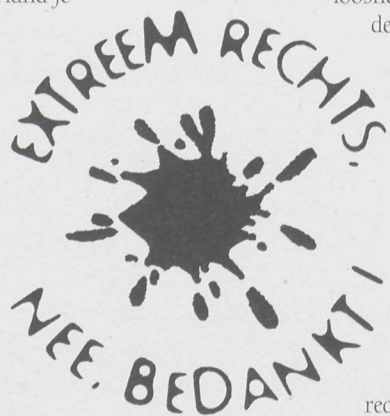

De meeste bedrijven hebben een totaal verkeerd beeld van hun afvalkosten. In werkelijkheid liggen die gemiddeld tien keer hoger dan zij zelf inschatten. Dat blijkt uit een recent piloot-project dat het Antwerpse milieuviesbureau Ecolas uitvoerde in opdracht van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM). Achterliggende gedachte bij de opdracht was bedrijven ertoe aan te zetten meer aan afvalpreventie te doen. Als men bedrijven vraagt naar hun afvalkosten, vermelden zij door-

gaans enkel datgene wat zij betalen voor afvalophaling en verwerking, hun gekende factuurkosten dus. Die kosten blijken slechts 14% van de totale afvalrekening uit te maken. Zwaarste bron blijken de grondstoffenverliezen te zijn: dat gedeelte van de grondstoffen dat niet in het eindproduct zit. Het aandeel van de onbenutte grondstoffen belooft bijna 60% van de totale afvalkosten. De afvalkost bedraagt soms tot meer dan 10% van de totale jaarlijkse productiekost.

'Extreem rechts. Nee, bedankt!'

Kreeg u ook de eerste verkiezingsfolders van het Vlaams Blok reeds in de bus? Wil u binnen uw lokale milieugroep ook wel eens bekijken op welke manier je dat extreem-rechtse gedachtegoed vakkundig kan ontcrachten? Dan brengt de nieuwe campagne van Vaka-Hand in Hand je misschien wel op ideeën. Onder het motto 'Extreem rechts. Nee, bedankt!' worden een hele reeks folders, brochures en ander actiemateriaal gepresenteerd waarmee lokale groepen, socio-culturele organisaties en geïnteresseerden hun achterban precies en duidelijk kunnen informeren over het échte gedachtegoed van extreem-rechts in Vlaanderen. Want dat het Vlaams Blok momenteel al het mogelijke doet om zich het imago van een respectabele partij aan te meten waarmee zelfs coalities kunnen afgesloten worden, is overduidelijk. Met deze campagne wil Hand in Hand precies aantonen waar het extreem-rechtse Vlaams Blok werkelijk voor staat. Zo

legt de campagne de nadruk op die thema's waar het Blok zelf niet in de eerste plaats mee uitpakt maar die wel duidelijk maken wat de partij werkelijk in petto heeft. Wat is het Vlaams Blok bijvoorbeeld van plan met de vakbonden, het stakingsrecht of de werkloosheidsvergoedingen? Wat denkt de partij over actiegroepen? Hoe ziet de partij de plaats van de vrouw in het arbeidsproces? Welke rol is nog weggelegd voor de media of het onderwijs? Daarnaast gaat Hand in Hand ook eens kijken naar een viertal Zuid-Franse gemeenten waar het Vlaams Blok nu reeds aan de macht is én de gevolgen van dat extreem rechtse beleid op het functioneren van actiegroepen, verenigingen,...

i Hand in Hand,
Breughelstraat 31, 2018 Antwerpen, Tel. 03/281.15.05., Fax. 03/218.50.85.

Beroepsfederatie zonne-energie uit de startblokken

Dat de toepassing van zonne-energie ook in ons land steeds meer aan populariteit wint, is duidelijk. En sinds kort heeft België ook zijn eigen beroepsfederatie. De Belgian Solar Industry Association (Belsia) vzw wil enerzijds de belangen van de zonne-energiesector verdedigen en anderzijds het gebruik en de toepassing van zonne-energie stimuleren en bevorderen. De boodschap van Belsia is duidelijk: zonne-energie is ook in ons land perfect mogelijk, zelfs bij lichte bewolking. Belsia heeft meteen een eerste brochure voorgegesteld waarmee zonne-energie moet worden gepromoot. In 'Stand van zaken 1999' vind je over 52 bladzijden alle informatie over de specifieke toepassingen van zonne-energie, de leveranciers en hun producten en de subsidiëeringsmogelijkheden in ons land. De brochure kost 150 frank en kan je bestellen door dat bedrag over te schrijven op het rekeningnummer 775-5977735-34 van Belsia vzw.

i Belsia vzw,
Salesianenlaan 1a, 2660 Hoboken,
Tel. 03/820.67.39, Fax. 03/828.57.49

Een eeuw lang allerlei uitvindingen...

Tot 30 mei kan je in het Museum voor Natuurwetenschappen in Brussel gaan kijken naar een tentoonstelling over de geschiedenis van de Nobelprijzen voor Wetenschappen die dit jaar bijna een eeuw bestaan. De tentoonstelling wil vooral de geschiedenis en de basisideeën van een aantal belangrijke ontdekkingen van de vorige eeuw duiden. De nadruk wordt gelegd op het baanbrekend fundamenteel werk en op het onderzoek dat zijn toepassing in nieuwe technologieën heeft gevonden of waarvan het nut voor de volksgezondheid bewezen is. Zo krijg je als bezoeker bijvoorbeeld een duidelijker beeld van een aantal belangrijke wetenschappelijke doorbraken die hebben geleid tot onze huidige wetenskapskennis: van de chemicus Hendrik Antoon Lorentz tot Albert Einstein, van Robert Koch tot Stanley Prusiner of het duo Francis Crick en James Watson, de twee pioniers van de moleculaire biologie en de 'genetic engineering'. De tentoonstelling loopt tot 30 mei in het Museum voor Natuurwetenschappen aan de Vautierstraat 29 te Brussel. De toegangsprijs bedraagt 150 frank.

i Museum voor Natuurwetenschappen,
Vautierstraat 29, 1000 Brussel,
Tel. 02/627.42.11., Fax. 02/627.41.13.

Wordt duurzame ontwikkeling eindelijk concreet ingevuld?

Eco-efficiëntie stimuleert duurzame productie en consumptie

Duurzame ontwikkeling combineren met succesvol zakendoen. Het lijkt u op het eerste zicht een evidente contradictie? Het is nochtans het uitgangspunt van de zogenaamde 'eco-efficiëntie', een strategie die enerzijds de druk op het leefmilieu wil verminderen en anderzijds de economie wil stimuleren. Steeds meer lijkt eco-efficiëntie de nieuwe trend te worden. Waarover gaat het precies? En kan eco-efficiëntie inderdaad een bedeutende bijdrage leveren tot een duurzame ontwikkeling? Milieurama zoekt het voor u uit...

De term 'eco-efficiëntie' werd voor het eerst gelanceerd door de World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) in de aanloop naar de Rio-conferentie in '92. Volgens deze coalitie van 125 grote internationale bedrijven is eco-efficiëntie dé manier bij uitstek om duurzame ontwikkeling en zakendoen met mekaar te verenigen. Ecologie en economie netjes hand in hand. "Maar wat toen werd verteld, was eigenlijk niet nieuw", zegt BBL-beleidsmedewerkster Saar Van Hauwermeiren. "Reeds in de jaren '70 bewees het Amerikaanse bedrijf 3M dat milieumaatregelen ook kostenbesparend kunnen zijn. Onder het motto van

'Pollution Prevention Pays' ging het bedrijf een aantal dure end-of-the-pipe maatregelen vervangen door preventieve ingrepen. Het resultaat was een zeer aanzienlijke kostenbesparing. Het fameuze 'PPP'-principe werd dan ook prompt door een aantal andere multinationals gevolgd".

Van waterzuivering tot...

Toch werd eco-efficiëntie eerst na de Rio-conferentie een volwaardige bedrijfsstrategie. Het is daarbij de uitdrukkelijke bedoeling dat een eco-efficiënt bedrijf streeft naar een vermindering van de materiaal- en energie-intensiteit van zijn goederen en diensten. Tegelijk komt het erop aan om het duurzaam gebruik van hernieuwbare grondstoffen te maximaliseren, zoveel mogelijk materialen te recycleren, de ver-

Hoe afvalwarmte je woonwijk kan opwarmen...

Via gezamenlijke initiatieven tussen verschillende bedrijven kunnen ook aanzienlijke eco-efficiëntieverhogingen bereikt worden. Het gaat om vormen van regionaal ketenbeheer, ook wel industriële symbiose genoemd, waarbij een netwerk tussen nabijgelegen bedrijven ontwikkeld wordt voor hergebruik van reststromen als koelwater, stoom en stookgassen. Het overschot aan restwarmte waarvoor geen bestemming is op het industrieterrein zelf, wordt aan de omgeving geleverd voor stadsverwarming. Een voorloper op dit gebied is de Deense stad Kalundborg waar op initiatief van een elektriciteitscentrale, een nabijgelegen olieraffinaderij en een grote farmaceutische fabriek, een systeem van uitwisseling van energie, grondstoffen en (afval)water ontwikkeld werd. Afvalwarmte van de fabrieken wordt o.a. ingezet voor wijkverwarming in de stad. Warm water wordt ook geleverd aan viskwekers, voor de verwarming van de kweekbassins. Afvalstoffen als vleigas en gips worden ter plekke verwerkt door een betonfabriek en een producent van gipsplaten. De fabrieken gebruiken bovendien elkaars afvalwater en afvalgassen. Ook in Nederland worden dergelijke 'industriële symbiose' projecten al uitgevoerd, onder meer op de industrieterreinen Moerdijk, Europoort-Botlek, De Rietvelden ('s Hertogenbosch) en het 'greenfield' terrein De Kar (Apeldoorn).

Foto: Frans Oeyn

spreiding van toxische materialen te verminderen, de levensduur van zijn producten te verlengen en de dienstenintensiteit van zijn goederen te verhogen. Een hele waslijst aan goede bedoelingen? "Het bedrijfsleven is er vast van overtuigd dat die inspanningen ook heel wat opleveren, meer zelfs, dat ze noodzakelijk zijn om competitief te blijven", schetst Saar Van Hauwermeiren. "Het is bekend dat je als bedrijf heel wat geld kan besparen, bijvoorbeeld inzake afvalverwijdering of waterzuivering, als je in je productie-procédé vervuiling zoveel mogelijk vermijdt. En een minder gebruik van energie en grondstoffen vertaalt zich overduidelijk ook in financiële resultaten". Bovendien is ook een groen imago steeds meegenomen en kunnen milieuvriendelijke producten ook nieuwe markten openen. Tenslotte is het ook zo dat een bedrijf door vrijwillige maatregelen milieurisico's en aansprakelijkheden in de toekomst kan reduceren.

14

windmolens en e-mail

Toen de Club van Rome in '97 haar rapport 'Factor Four' publiceerde, kreeg de strategie van de eco-efficiëntie nog een extra duwtje in de rug. "De grote verdienste van dat rapport is dat eco-efficiëntie ruimer wordt beschouwd dan zomaar een bedrijfsstrategie maar ook echt aanzien wordt als een beleidsmaatregel", meent Van Hauwermeiren. "Door eco-efficiëntie zou het mogelijk zijn om op nationaal en mondiaal niveau de economische ontwikkeling en milieudruk te 'ontkoppelen' om tot een dematerialisatie van de economie te komen". Volgens 'Factor Four' kan de hoeveelheid welvaart die uit een eenheid grondstof gehaald wordt verviervoudigd worden. En dat zou het meteen mogelijk maken de welvaart te verdubbelen terwijl de milieudruk gehalveerd wordt.

BBL-beleidsmedewerkster Saar Van Hauwermeiren:
"Eco-efficiëntie kan voor bedrijven een extra troef zijn om competitief te blijven".

Het rapport illustreert die stelling met een enorme lijst van voorbeelden die een verhoogde grondstoffen-, energie-, materiaalproductiviteit van de consumptie en productie mogelijk maken: het gebruik van spaarlampen, goede warmte-isolatie, spaardouchekoppen, efficiëntere airconditioning, motoren om energie te besparen, windmolens, zonneboilers, autodelen, verhuurdiensten, lokale productie en consumptie van voedsel, videoconferenties, e-mail, lichtere wagens, energiezuinige koelkasten, enz. Het gaat van maatregelen die ingrijpen op het productieproces, over productinnovatie tot verandering in consumptiepatronen.

Snoepjes gemaakt van windenergie...

Ook het Nederlandse bedrijf Van Melle, producent van zoetwaren (o.a. de snoepjes Mentos, Fruittella, Dummy, Meller) met vier regionale business units in Europa, Afrika, Amerika en Azië, is na een grondige inventarisatie van zijn milieu-impact sinds 1996 overgegaan tot concrete eco-efficiëntie maatregelen. In samenwerking met het Centrum voor Energiebesparing en Schone Technologie in Delft werd de Van Melle Milieu-barometer ontwikkeld. Voor de belangrijkste milieu-effecten werd vastgesteld met welke factor de emissies en onttrekkingen omlaag moesten. Vervolgens werden activiteiten uitgevoerd om de milieubelasting in de compartimenten energie, water en afval te verlichten. Nadat de energieverliezen werden gelokaliseerd, werd voor warmteterugwinning gezorgd door middel van warmtewisselaars en warmtepompen. Bij een aantal vestigingen leidde verdergaan de automatisering van delen van het productieproces tot een verhoging van het

energiegebruik. Het biogas dat vrijkomt bij de afvalwaterzuivering wordt in aparte ketels gebruikt. In 1996 was Van Melle één van de eerste bedrijven die een 'groen' elektriciteitsleveringscontract afsloten met hun plaatselijke nutsbedrijf. 50% van de verbruikte elektriciteit werd opgewekt met windturbines en houtverbrandingsovens. Ook werd er geïnvesteerd in eigen windturbines en experimentele foto-voltaïsche zonne-installatie. Er werd een geothermische installatie aangelegd die oppervlaktewater gebruikt voor koeling, waardoor een aanzienlijke hoeveelheid energie wordt bespaard. De waterzuiveringsinstallatie bij Van Melle Nederland is ontworpen voor de helft van de volledige behoefte, waardoor het bedrijf zichzelf dwingt de hoeveelheid afvalwater met 50% te reduceren. Hergebruik van water in gesloten circuits en opvang van regenwater ten behoeve van sanitaire voorzieningen zijn enkele andere voorbeelden van waterbesparingsprogramma's die zijn opgezet.

BBL werkt actief mee aan promotie eco-efficiëntie

Samen met de World Business Council for Sustainable Development en met de steun van DGIII van de Europese Commissie, startte EPE (European Partners for the Environment) enkele maanden geleden het European Eco-Efficiency Initiative (EEEE), het Europese initiatief rond eco-efficiëntie. EPE bestaat uit vertegenwoordigers van de overheid, bedrijfswereld, vakbonden en NGO's. Binnen EPE zetelt ook de Bond Beter Leefmilieu als vertegenwoordigend van het Europees Milieu-Bureau. EPE is geen lobby-organisatie, maar tracht een bijdrage te leveren aan het tot stand brengen van een geïntegreerde strategie inzake duurzame ontwikkeling door een constructieve dialoog op gang te brengen tussen verschillende sectoren. De belangrijkste elementen van het EEEE-initiatief zijn het promoten van het eco-efficiëntie concept op ruime schaal, het uitreiken van een prijs voor het beste praktijkvoorbeeld, rondetafelgesprekken om nationale actieplannen te ontwikkelen en het organiseren van workshops rond eco-efficiëntie indicatoren.

Eco-efficiëntie ook effectief?

Maar kan eco-efficiëntie inderdaad een wezenlijke bijdrage leveren tot een duurzame ontwikkeling? Is het een manier om het absolute niveau van materiaal- en energieconsumptie van onze economieën zodanig terug te dringen dat de draagkracht van de aarde niet overschreden wordt? Saar Van Hauwermeiren: "Het VN-Ontwikkelingsprogramma, de UNDP, verwacht er in elk geval veel van. Zo zou eco-efficiëntie leiden tot een sterke vermindering van het milieugebruik per hoofd van de bevolking, en dat in de eerste plaats in landen die verantwoordelijk zijn voor het grootste deel van de milieubelasting".

Dat die inspanning dringend nodig is, werd trouwens in het laatste UNDP-rapport nog maar eens duidelijk gemaakt. De cijfers winden er geen doekjes om: de inwoners van de rijke landen maken slechts één vijfde uit van de totale wereldbevolking maar verzwellen wel 45% van alle vlees- en visvoorraden. Ze gebruiken 77 keer meer papier, 17 keer meer energie,... "Van eco-efficiëntie wordt dan ook verwacht dat het mogelijk zal zijn voor het

Zuiden om een ander ontwikkelingspad te volgen, precies door de fase van de vervuulende technologieën en grondstof- en energie-intensieve productie en consumptie over te slaan", verduidelijkt Saar Van Hauwermeiren. "Uit de actie-agenda van het UNDP-rapport blijkt alvast ook een sterke focus op technologie-efficiëntie als oplossing voor het probleem. De technologische vooruitgang moet geheroriënteerd worden naar milieudoelinden".

Meer arbeidsplaatsen creëren

Maar het is duidelijk dat die oplossing niet veel voorstelt als de overdracht van technologie zo problematisch blijft en als het Noorden niet kan aantonen dat eco-efficiëntie werkelijk werkt. "De ervaring leert dat technologische ingrepen alleen niet zullen volstaan", denkt Saar Van Hauwermeiren. "Ze zullen moeten samengaan met sociale en institutionele veranderingen, anders zal een efficiënter gebruik van grondstoffen niet uitmonden in een daling van de totale grondstoffen-consumptie. Dat is trouwens ook de visie die de OESO erop na houdt".

Bovendien bestaat er op dit ogenblik geen duidelijk beleidskader dat eco-efficiëntie stimuleert en ook rekening houdt met sociale en institutionele aspecten. Tot nu toe werd er geen prioriteit gegeven aan het efficiënt gebruik van natuurlijke rijkdommen. De verhoging van de arbeidsproductiviteit heeft steeds voorop gestaan. Volgens BBL-beleidsmedewerkster Saar van Hauwermeiren komt

Vlaamse duurzame ontwikkeling in impasse?

In België is er nog maar weinig gepubliceerd of gedacht over de samenhang tussen de thema's fiscaliteit, eco-efficiëntie en arbeid. Tot die conclusie kwam de werkgroep Federaal Beleid van het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO) bij het uitwerken van de studie 'De magische driehoek'. De studie wil nagaan of een beleid dat steunt op die drie pijlers de impasse rond duurzame ontwikkeling kan doorbreken. Er wordt vanuit een heel breed perspectief naar de thematiek gekeken, aangezien de lid-NGO's van VODO uit verschillende hoeken komen. De studie is een verkenning van de problematiek, die de basis zal vormen voor meer discussie binnen de NGO-wereld en voor gedachtenwisseling met de vakbonden, werkgeversorganisaties en wetenschappelijke wereld en overheid.

het er dan ook op aan om het milieugebruik duurder te maken zodat milieu-efficiënt gebruik werkelijk gestimuleerd wordt: "De vergroening van de fiscaliteit kan daarbij een belangrijke rol spelen. Door het verschuiven van de belastingen op arbeid naar milieugebruik, zal de economie veel efficiënter omspringen met natuurlijke rijkdommen. Tegelijk zal de creatie van arbeidsplaatsen gestimuleerd worden. Verder moet de overheid ondermeer ook voorzien in een gepaste juridische, communicatieve en fysische infrastructuur. Werk maken van de hervorming van subsidiesystemen, een efficiënter ruimtegebruik, investeringen in een infrastructuur voor een duurzame economische ontwikkeling, een duurzaam energie en mobiliteitsbeleid, enz. zijn daarbij prioritair. De federale en gewestelijke overheid heeft duidelijk een belangrijke verantwoordelijkheid om eco-efficiëntie in goede banen te leiden".

Op zoek naar het groen in de Vlaamse partijprogramma's

VLD-voorzitter Verhofstadt: "Vlaamse liberalen inzake milieubelangen"

VLD-voorzitter Guy Verhofstadt: "Een belasting op milieuvervuilende activiteiten, zoals bijvoorbeeld een CO2-taks, is voor ons bespreekbaar. Ons land heeft op dat vlak zonder twijfel een achterstand goed te maken met onze buurlanden".

foto Eric Peustjens

VLD-voorzitter Guy Verhofstadt laat een uiterst ontspannen indruk wanneer we hem op een grijze maandagmorgen ontmoeten in zijn hoofdkwartier aan de Melsenstraat. Nochtans staat er voor de Vlaamse liberalen en democraten de komende maanden nogal wat op het spel. De partij wil met een klinkende verkiezingsoverwinning de huidige meerderheid breken om achteraf onvoorwaardelijk betrokken partij te zijn bij de vorming van een nieuwe regering. Maar hoe belangrijk is het milieuprogramma waarmee de VLD straks naar de kiezer wil trekken? En welke milieudossiers worden prioritair wanneer de partij straks eventueel mee aan de onderhandelingsstafel zit?

Guy Verhofstadt: "De overheid slaagt er niet in om fatsoenlijk te laten functioneren. Dan moet je dat anders. Alleen een liberalisering kan de kwaliteit van ons

foto Frans Geys

"Weet u dat de Vlaamse liberalen, toen was het nog de PVV, eigenlijk de eerste Vlaamse partij waren die eind jaren '80 een zeer coherent en in detail uitgewerkt milieubeleidsplan voorstelden", weerlegt VLD-voorzitter Verhofstadt de kritiek dat zijn partij niet bepaald wakker ligt van het milieuthema. "Dat plan besteedde toen reeds bijzonder veel aandacht aan de manier waarop ecologie en economie met elkaar verzoend kunnen worden. Vooral het pleidooi om werk te maken van een geïntegreerd milieubeleid was absoluut nieuw. Later is eenzelfde denkoefening overgedaan door

zowat alle andere partijen, maar toen hadden de Vlaamse liberalen zelfs al een volledig congres omtrent de milieuproblematiek georganiseerd". Vraag is uiteraard of de huidige VLD vandaag nog evenveel interesse heeft voor een coherent milieubeleid als de PVV eind jaren '80? Dwingt de zucht naar regeringsdeelname de partij niet om vooral te focussen op andere thema's zoals veiligheid en sociale zekerheid? Bovendien kreeg de VLD van zijn campagneadviseurs ook de raad om niet al te expliciet in te gaan op thema's waar andere partijen zowat de exclusiviteit rond opeisen. 'Geen

frietten verkopen als het beste frietkot naast je de deur staat', zo luidde het advies. Guy Verhofstadt: "Dat is een optie die je neemt in het kader van een verkiezingscampagne. En die wordt zoals bekend vooral opgehangen aan slogans en one-liners. Het klopt dat we daar niet meteen gaan uitpakken met ons milieuprogramma. Maar die optie om in de verkiezingscampagne te zwijgen over leefmilieu heeft alleen te maken met het feit dat de VLD door de burger als minder representatief wordt beschouwd op het vlak van leefmilieu. Vooral dan omdat je met Agalev een partij hebt die expliciet

rond die thematiek werkt. Maar dat betekent niet dat je als partij geen degelijk ontwikkeld milieuprogramma hebt dat je meeneemt naar de onderhandelingsstafel".

Minder betutteling

Dat milieuprogramma van de VLD vertrekt vooral van de vaststelling dat het huidige milieubeleid, zoals het door de Vlaamse en federale regering wordt gevoerd, gefaald heeft. Volgens de VLD is ons milieubeleid veel te bureaucratisch en moet er vooral worden gezocht naar een realistisch evenwicht tussen economische groei en ecologische ontwikkeling. Zo krijgt bijvoorbeeld het gevoerde beleid inzake ruimtelijke ordening absoluut een onvoldoende. Niet echt een verrassing, tijdens de voorbije legislatuur lieten parlementsleden van VLD-signatuur een aantal keren duidelijk hun

terend moet zijn", vindt Verhofstadt. "Er moet op de eerste plaats rechtszekerheid zijn, zowel voor de overheid als voor de burger. Dat betekent dus dat je rekening moet houden met de bestaande toestand en dat is precies het bedje waarin het RSV ziek is. Het gaat uit van een zo goed als blanco en onbebouwd Vlaanderen en miskent volledig de bestaande toestand".

Kortere procedure

Ook inzake vergunningenbeleid wil de VLD een meer soepele regelgeving. Recent lanceerde de partij het voorstel om een 'Staatssecretariaat voor administratieve vereenvoudiging' op te richten dat o.m. zou moeten nagaan op welke manier de wetgeving inzake ruimtelijke ordening kan worden vereenvoudigd. "Wij pleiten voor een veel snellere en meer eenvoudige proce-

lijk dat je aan de beroepsprocedures niet kan raken. Iedereen moet de kans krijgen om zich tegen één of andere vergunning uit te spreken".

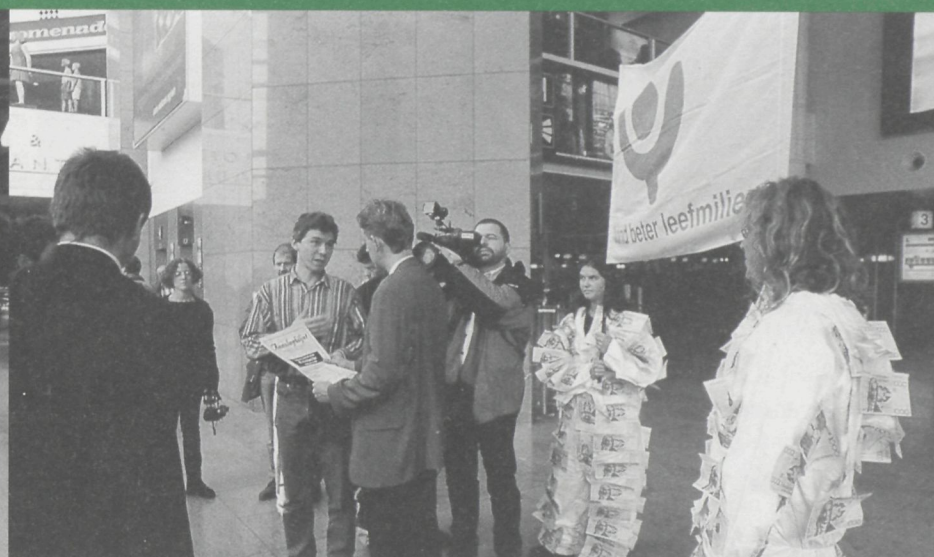
Deurne mag uitbreiden

Wanneer de VLD straks met wat geluk in de Vlaamse regering komt te zitten, dan krijgt de partij gegarandeerd binnen de kortste keren twee hete hangijzers inzake ruimtelijke ordening op de boterham. Om te beginnen is er het dossier van een eventuele uitbreiding van de luchthaven van Deurne. "De VLD is zonder meer voorstander van een uitbreiding", gooit Guy Verhofstadt de kaarten meteen op tafel. "Ook voor de omwonenden zou dat een goede zaak zijn. Een langere startbaan impliceert immers minder geluidshinder wegens de mindere nood aan het maximaal

Overal zijn trendsetter milieubeleid"

niet in om ons openbaar vervoer
oet je daar je conclusies durven uit trekken.
it van ons openbaar vervoer verbeteren".

VLD-voorzitter Guy Verhofstadt: "De milieubeweging beschouw ik niet als een klassieke sociale beweging. De manier waarop jullie proberen te wegen op het beleid verschilt fundamenteel van de manier waarop bijvoorbeeld vakbonden alle macht naar zich toetrekken. Ik kan alleen maar hopen dat we elkaar na 13 juni wat meer op de weg vinden".

ongenoegen blijken over het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV). "De VLD staat wél achter de grote principes van het Structuurplan", zegt voorzitter Verhofstadt. "Ook voor ons is het duidelijk dat de nog beschikbare open ruimte zo maximaal mogelijk moet gevrijwaard worden voor latere generaties. Maar dat moet dan wel gebeuren zonder de belangen van de huidige generaties te beknotten". Toch betekent dat volgens de VLD niet dat de wetgeving inzake ruimtelijke ordening minder strak moet worden. "Wel dat die wetgeving minder betuttelend en reglemen-

ture", legt Guy Verhofstadt uit. "Wie vandaag de dag een milieuvergunning aanvraagt, moet vaak maandenlang wachten vooraleer die definitief wordt goed- of afgekeurd. Wij pleiten ervoor om die administratieve procedure drastisch te vereenvoudigen, bijvoorbeeld door een investeringsvergunning te introduceren waarin alles wordt gegroepeerd". Al kan uiteraard de vraag worden gesteld of precies die snellere procedure er niet voor zal zorgen dat de beroepsprocedures voor de individuele burger zullen worden uitgehold? "In geen geval", reageert Verhofstadt. "Het is duide-

inzetten van de vliegtuigmotoren. En uiteraard betekent een uitbreiding van de luchthaven ook dat je bijkomende trafieken annex inkomsten voor Vlaanderen kan binnenrijven". Ook inzake de problematiek van Doel, vindt de VLD dat Vlaanderen gebaat is met de geplande containerterminal. "De toegevoegde waarde die zo'n terminal creëert voor de Antwerpse haven en de Vlaamse economie mag je niet onderschatten", vindt VLD-voorman Guy Verhofstadt. "Maar uiteraard heeft dat algemene belang ook zijn prijs voor de individuele burger en moet de Vlaamse

Rekeningrijden is voor de VLD één van de maatregelen om het mobiliteitsprobleem aan te pakken. De partij wil ook werk maken van de afschaffing van de verkeersbelasting en een verhoging van de brandstofprijzen.

Foto Frans Gays

me eens: "Steeds weer haalt men het voorbeeld van de Engelse spoorwegen aan om te bewijzen dat een liberalisering niet werkt. Maar ik kan u garanderen dat veel andere landen aantonen dat een liberalisering wel werkt. Bijvoorbeeld Japan. Daar slaagt men erin om de kwaliteit en de frequentie van het openbaar vervoer over het hele net te garanderen".

Ook rekeningrijden is voor de VLD één van de maatregelen om de mobiliteitsproblemen aan te pakken. "Al kan het voor ons alleen maar wanneer de alternatieven voor het autoverkeer eerst voldoende zijn onderzocht", zegt Verhofstadt. "Bovendien moet je zo'n maatregel ook eerst onderzoeken op Europees niveau en moet rekeningrijden deel uit maken van een ruimer pakket aan maatregelen dat de vervoerskosten wil variabiliseren. Zoals bijvoorbeeld het afschaffen van de verkeersbelasting en het verhogen van de brandstofprijzen. Maar dan wel zonder dat de algemene belastingdruk stijgt". Dat zijn partij wel eens wordt bestempeld als de partij van de 'betonboeren', daar is voorzitter Verhofstadt het helemaal niet mee eens. "Wij pleiten inderdaad voor de afwerking van enkele 'missing links' op het vlak van infrastructuur. Maar de Commissie Mobiliteit van het Vlaamse Parlement heeft de goedkeuring van die 'missing links' vrijwel unaniem goedgekeurd. Bovendien is het aan de VLD te danken dat bepaalde voorwaarden aan die infrastructuurwerken zijn verbonden. Want het moet duidelijk zijn dat zo'n infrastructuurwerken ook voor ons alleen maar kunnen na een grondige effectenstudie waar je de impact op milieu, open ruimte, economie en verkeersveiligheid tegenover elkaar afweegt".

overheid in zo'n dossiers veel sneller optreden op vlak van onteigeningsvergoedingen. Het gaat niet op dat de inwoners van Doel vandaag nog steeds niet weten wat er precies gaat gebeuren en welke vergoeding ze eventueel kunnen krijgen".

Spoorwegen liberaliseren

Uiteraard heeft ruimtelijke ordening ook heel wat gevolgen op vlak van mobiliteit. "De VLD is resoluut voorstander van een lagere onroerende fiscaliteit in de stedelijke centra", aldus Verhofstadt. "Op die manier maak je het mensen heel wat makkelijker om opnieuw in de stad te gaan wonen. Maar als je onze verkeersproblemen wil oplossen dan moet je werk maken van een lange lijst van maatregelen en die integreren in een globaal mobiliteitsplan". Zo wil de VLD meer werk maken van fiscale maatregelen die de verschuiving van het autoverkeer naar concurrentiële alternatieven moeten stimuleren. En zal het verbazen dat ook een liberalisering van het openbaar vervoer één van de beleidspriori-

teiten van de VLD is? Verhofstadt: "Die liberalisering is absoluut noodzakelijk. De voorbije 10 jaar hebben overduidelijk aangetoond dat een overheidsingrijpen de kwaliteit van het openbaar vervoer helemaal niet ten goede komt. Een liberalisering is onafwendbaar". Dat zo'n operatie kan betekenen dat bijvoorbeeld in het binnenlandse treinverkeer alleen maar aandacht zal worden besteed aan de belangrijke assen of de uitbouw van de HST, daar is de VLD-voorzitter het niet

NIEUW VLD LIJFLIED SINDS DE TOETREDING VAN JOYCE DE TROCH

Voor de VLD is het landbouwvraagstuk een complex probleem. De partij wil dat in Vlaanderen alvast resoluut de kaart van de mestverwerking wordt getrokken.

liberalen wel dat ons land, precies op vlak van milieueffingen, een inhaaloperatie in gang moet zetten tegenover onze buurlanden. En hoe ziet de VLD-voorzitter de rol van de milieubeweging? "Ik beschouw de milieubeweging zeker niet als één van de klassieke drukkingsgroepen die alles in het werk stelt om de macht over te nemen van

het parlement en de regering", vindt Verhofstadt. "In die zin verschillen jullie toch wel grondig van de klassieke sociale organisaties. Ik vind het zelfs ronduit positief dat jullie via de bestaande kanalen een poging doen om maximaal te wegen op het beleid. Bijvoorbeeld door overleg met kabinetsmedewerkers en parlementsleden. Ik kan alleen maar hopen dat VLD en BBL elkaar na 13 juni wat meer op hun weg vinden".

Bart Martens

Piet Decoster

Groene fiscaliteit

En wat met het landbouwbeleid? Is het voor een partij als de VLD, die het vrije-marktbeginnsel vrij hoog in het vaandel draagt, aanvaardbaar dat de landbouwsector op Europees niveau kan rekenen op miljarden aan overheidssteun? "De boutade dat 50% van de Europese middelen naar de landbouw vloeien terwijl de sector slechts 4% van de tewerkstelling vertegenwoordigt klopt niet helemaal", reageert Verhofstadt. "Het probleem is complexer dan dat. Landbouw is momenteel één van de weinige bevoegdheden waar Europa inhoudelijk een dominerende rol speelt. Naarmate de bevoegdheden van de EU groeien, zal zich dat ook weerspiegelen in de Europese begroting". Wat het Vlaamse landbouwbeleid betreft, vindt de VLD dat het mestprobleem binnen de sector moet worden opgelost. "De oplossing kan gevonden worden in mestverwerking", laat Verhofstadt nog eens horen. "Het nieuwe MAP gaat op dat vlak reeds in de goede richting maar wat ons betreft mogen de mestoverschotten nog meer worden aangepakt door een regulerende heffing voor het mestoverschot in de plaats van een vaste heffing op de volledige mestproductie. Wie zijn mest verwerkt, moet volledig worden vrijgesteld vermits hij niet meer vervuult".

Blijft tenslotte de vraag of de financiering van een verregaand programma van lastenverlaging, zoals de partij voorstelt, niet kan worden gekoppeld aan een vergroening van de fiscaliteit? Milieubelastingen als alternatieve financiering voor de sociale zekerheid. Guy Verhofstadt: "Een belasting op milieuvervuulende activiteiten kan inderdaad een geschikte maatregel zijn in een verandering van ons fiscaal systeem. Ook een CO₂-taks is voor ons bespreekbaar. Maar zo'n belasting mag niet worden beschouwd als financieringsmaatregel. Het moet een beleidsinstrument zijn om ervoor te zorgen dat milieuvervuulende activiteiten worden gereduceerd". Al vinden de Vlaamse

Zoals elke maand het geval is, geeft BBL-voorzitter Gust Feyen ook deze keer weer een kritische kijk op datgene wat in deze kolommen wordt verteld...

Tussen blauw en appelblauwzeegroen

Het moet voor de VLD niet makkelijk zijn om een breed gedragen en vooruitstrevend partijstandpunt uit te werken op milieuvlak. De VLD is immers niet alleen de partij van de liberalen, maar ook de partij van de burger. De partij moet daarom balanceren tussen markt en sturing, tussen consument en verantwoorde burger. Volgens het liberale denken leidt de som van de individuele voorkeuren automatisch tot het algemeen welzijn. Dat is bekend. Maar ons gedrag heeft nu eenmaal gevolgen voor het milieu én dus ook voor het welzijn van anderen. Over belangrijke thema's als milieu en gezondheid beslis je niet als consument maar als burger. Welke levenskwaliteit willen we als maatschappij? Het is aan de VLD om hier duidelijk stelling in te nemen.

De partij van de burger blijft de erfgenaam van de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang. Maar wanneer precies voor die individuele vrijheid alles moet wijken en wanneer vooruitgang beschouwd wordt als 'steeds meer van hetzelfde' (Doel, Deurne,...) dan zullen noch milieu noch burger daar mee gebaat zijn. De VLD moet er daarom over waken dat haar kruistocht voor meer deregulering en economische vooruitgang niet leidt tot een achteruitgang van de levenskwaliteit en een beknotting van inspraak- en beroepsmogelijkheden van de burger. Een hertekening van de besluitvorming zou precies moeten leiden tot een vervroegd inschakelen in plaats van een vervroegd uitschakelen van de burger.

Hoe smaakt de friet?

In het mobiliteitsdebat verwacht de VLD veel heil van de nieuwe investeringen in infrastructuur. Daarvoor is de geplande inhaaloperatie ten belope van 30 miljard frank voor de begrotingsorthodoxen niet teveel. De vraag is of zo'n sterke infrastructuurgerichtheid veel zoden aan de dijk zal zetten. Zonder flankerende maatregelen op vlak van prijszetting en snelheidsvermindering, bijt zo'n infrastructuurbeleid zichzelf in de staart. De vergroting van het aanbod leidt vrijwel altijd tot verlaging van de verplaatsingsweerstand en zal op die manier nieuwe vraag creëren.

Het milieuthema laat de liberalen alleszins niet koud. Reeds eind jaren '80 presenteerde de liberalen onder de titel 'Kiezen of verliezen' een geïntegreerd milieubeleidsplan voor Vlaanderen. Daarmee liep de partij jaren voor op het eerste geïntegreerd beleidsplan van de overheid. Ook uit het zeer verdienstelijk werk van VLD-er Van Mechelen, voorzitter van de Commissie Leefmilieu van het Vlaams Parlement, blijkt dat er binnen de VLD wel degelijk milieudeskundigheid aanwezig is, ook al zal daar in de lopende verkiezingscampagne niet mee uitgetapt worden. De VLD mag immers voor zijn frieten geen reclame maken. De vraag is echter: kan de VLD sowieso frieten bakken? En zo ja, hoe smaken ze dan? De partij beschikt zeker over een aantal nuttige ingrediënten. De inzet van meer marktconforme instrumenten, zoals verhandelbare emissierechten en milieueffingen, kunnen het milieubeleid inderdaad vooruit helpen. Meer marktwerking houdt echter ook gevaren in. Liberalisering van het gemeenschappelijk vervoer kan leiden tot een concentratie op de meest rendabele diensten en de afbouw van de minder rendabele verbindingen. Het uiteindelijke recept waarmee de marktinstrumenten gaan worden ingezet, zullen dus bepalend zijn voor het resultaat ervan. Om gegarandeerd resultaat te behalen en het beleid betaalbaar te houden, zal het VLD-recept naast de overvloedige bepleite stimulerende economische instrumenten (ecobonussen, BTW-verlaging milieuvriendelijke producten,...) ook langs de heffingenkant moeten werken. Niet alleen 'pull', maar ook 'push'. Niet alleen wortel, maar ook stok...

Spaarzaam omgaan met water is een absolute noodzaak. Toch verbruikt elke persoon gemiddeld zowat 120 liter leidingwater per dag. En ook al gebruiken we daarvan slechts vijf liter voor onze voeding, toch is het maar de vraag hoe gezond dat water is? Bovendien moeten ook nogal wat inspanningen worden geleverd om ons water bruikbaar te maken voor huishoudelijk gebruik. Milieurama kroop onder de pompbak en onderzocht het binnenstromende water...

Leidingwater wordt bereid uit grondwater of oppervlaktewater. Grondwater wordt gewonnen uit bronnen, grondwaterlagen, putten of oude mijnschachten. Oppervlaktewater wordt dan weer onttrokken uit rivieren, kanalen, beken, meren, spaarbekkens en stuwmere. Grondwater uit de diepe lagen is meestal van dezelfde samenstelling. Het is vrij van chemische en bacteriologische vervuiling en is van een uitstekende kwaliteit. Grondwater uit ondiepe lagen is dat daarentegen niet. Hier bestaat de kans dat er vervuilende stoffen of bacteriën in doordringen. Meestal bevat grondwater geen opgeloste zuurstof en soms kunnen er stoffen inzitten zoals koolzuurgas, ijzer, mangaan, ammonium of humuszuren die afkomstig zijn van gewasbeschermingsmiddelen. Ons grondwater bevat ook nogal wat nitraat dat dan weer afkomstig is van bemesting. Om het grondwater drinkklaar te maken, wordt het belucht en gefilterd. Om de bacteriologische kwaliteit tijdens het transport naar de gebruiker te beschermen wordt het water vervolgens ontsmet. Voor

Hoe zuiver is ons leidingwater?

de verwijdering van nitraat en pesticiden zijn er tenslotte nog eens speciale behandelingen nodig.

Grondwater best?

Het oppervlaktewater is dan weer vervuild door slib, algen, organische stoffen en bacteriën. Het spreekt voor zich dat het heel wat moeilijker is om zo'n water te zuiveren. Allereerst wordt het water een tijdje gestockeerd in spaarbekkens en stuwmere zodat de natuur haar zelfzuiverend werk kan doen. In dit water worden vlokken gevormd waarop heel wat zwevende stoffen, organisch materiaal en bacteriën, zich vastzetten. Na het verwijderen van deze vlokken zijn al deze stoffen uit het water. De overblijvende vlokken worden samen met het eventuele ammonium in de zandfilters verwijderd. Met een ozonbehandeling ontsmet men het water en breekt men de organische stoffen af. Daarna vloeit dit water naar een bed van actieve kool. Organische vervuiling zoals pesticiden hechten zich aan de actieve kool vast. Tegelijk wordt ook een belangrijk zuiveringseffect bereikt op het vlak van hinderlijke stoffen die de smaak en de reuk kunnen beïnvloeden. Daarna wordt het water nog een laatste maal ontsmet om de resterende bacteriën te doden en het te beschermen in de leidingen. Alles bij mekaar lijkt grondwater dus de beste oplossing. Maar, toch is de milieubeweging voorstander om ook oppervlaktewater te gebruiken voor de winning van drinkwater. Het oppompen van grondwater zorgt immers voor verdroging, met alle nare gevolgen van dien.

Loden leidingen

Het lijkt ons interessant om even stil te staan bij de vervuiling door nitraat. Dat nitraat is afkomstig uit de mest die over de akkers verspreid wordt en kan, omgezet in nitriet, het zuurstoftransport in het bloed belemmeren. Vooral baby's zijn gevoelig voor nitraat, precies omdat ze veel meer nitraat in nitriet omzetten

dan volwassenen. Wanneer er dus teveel nitraat in het water zit, lopen zuigelingen dan ook de kans op blauwziekte. En dat kan dan weer leiden tot een beschadiging van de hersenen of, in het ergste geval, de dood tot gevolg hebben. Ook voor zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven, ouderen en personen met maag- en darmstoornissen is het gezondheidsrisico bij het drinken van water met een hoog nitraatgehalte hoog.

Volgens een studie van Test Aankoop

DE KWALITEIT VAN HET LEIDINGWATER
LAAT DE LAATSTE TIJD TE WENSEN OVER

(nr. 329 van mei '96) mag de streefwaarde voor nitraat in drinkwater zeker niet hoger dan 25 milligram per liter. De Belgische wetgever bepaalt deze waarde echter nog altijd op 50 milligram per liter. Bovendien krijgen drinkwaterbedrijven soms nog eens een ontheffing van deze minimale norm. Wanneer een drinkwaterbedrijf niet in staat is om de norm van 50 milligram te halen, kan het mits die ontheffing toch nog steeds gewoon doorgaan met de levering van dat water aan de huishoudens. Mits ze alleen haar klanten hiervan schriftelijk op de hoogte brengt en de kwetsbare bevolkingsgroepen waarschuwt. In bron- en mineraalwater zit

doorgaans minder nitraat. Toch raadt Test Aankoop niet alle flessenwaters aan voor zwangere vrouwen en zuigelingen. Woont u in een oud huis met een waterleiding uit lood, kijk dan extra uit. Het loodgehalte van dat leidingwater kan immers zo hoog zijn dat het niet zonder gevaren blijft voor bijvoorbeeld kinderen of zwangere vrouwen. De waterleidingbedrijven adviseren dan ook om de leidingen flink door te spoelen vooraleer je het water gebruikt. Probeer ook zoveel mogelijk koud water te gebruiken om het eten te bereiden. Lood lost immers makkelijker op in warm water.

Jan Vanherk

Hoe proper is het water in jouw huishouden? Tanden poetsen met bleekwater of een snuifje solvent tussen de sla...

Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie wordt 80% van de infectieziekten veroorzaakt door het drinken van besmet water. Toch blijft water, alles bij mekaar, één van de meest en best gecontroleerde voedingsstoffen. De drinkwaterbedrijven voeren trouwens meer analyses en controles uit dan de wetgeving hen oplegt...

Dat doen ze door het water te onderzoeken op indicator-bacteriën. Deze bacteriën zijn niet alleen gemakkelijk op te sporen maar wijzen er ook op dat er nog andere, moeilijker te vinden ziektekiemen, in het drinkwater aanwezig kunnen zijn. Indien deze bacteriën gevonden worden, zullen de drinkwatermaatschappijen al vlug de hele bevolking op de hoogte stellen van de slechte kwaliteit en de mensen aanraden het water voor gebruik twee minuten te koken. Toch kan je ook zelf heel wat doen om de kwaliteit van

het water te garanderen. Enkele concrete tips:

- Kijk uit voor water dat opgewarmd wordt in boilers of geisers. Door de opwarming van water worden processen in gang gezet waardoor het water de kwaliteit van drinkwater verliest. Het zuurstofgehalte van het water vermindert, het smaakt minder goed, er kan zich nitriet vormen én in de gedeeltes van de leidingen waar het water lauw is, voelen bacteriën zich opperbst.
- Als je water gebruikt om te koken, te drinken of om de tanden te poetsen gebruik je dan ook best het water van de koudwaterkraan.
- Controleer regelmatig of je brandstoftank niet lekt. Een lekkende brandstoftank kan immers het grondwater drastisch verontreinigen.
- Gebruik nooit meer wasproducten dan

nodig is. Gebruik bij voorkeur biologisch afbreekbare producten en beperk het gebruik van bleekwater omdat dit chloorverbindingen in de grond veroorzaakt.

- Gebruik zo weinig mogelijk solventen. Bovendien zijn heel wat evenwaardige én milieuvriendelijke alternatieven op de markt. Resten van solventen breng je achteraf uiteraard naar de chemocar.
- Beperk ook het gebruik van geneesmiddelen en cosmetica. Via 'natuurlijke uitscheiding' of een gewone wasbeurt komen de resten van deze producten immers evenzeer in het afvalwater terecht.
- Vermijd zoveel mogelijk het gebruik van pesticiden in de tuin. Ongedierte en insecten kan je ook weghouden met een variëteit aan teeltcombinaties.
- Vermijd het gebruik van chemische meststoffen en overbemesting. Composteren van keukenafval is een waardig alternatief.

Advertentie

NIEUW !!! SPAANSE biologische wijnen

Ruime keuze uit RIOJA en CASTILLA Y LEON.

milieuvriendelijke en gezond

BIOTIEK

gecontroleerde teelt met biolabel

OPENDEURDAGEN

met een grote degustatie van fijne Franse, Italiaanse en Spaanse wijnen
in maart: op 13, 14 - 20, 21 - 27, 28 in april: op 17, 18 - 24, 25 in mei: op 1 en 2

BIOTIEK: de specialist in biologische en biodynamische wijnen – een assortiment van meer dan 100 wijnen van 36 biologisch telende wijnboeren.

Invoerder - Groot- en kleinhandel

Vraag vrijblijvend de prijslijst en ontdek een zeer grote keuze aan verrassend lage prijzen.

Wegbeschrijving: via E34 (afrit 20) of E 313 (afrit 19) - Baan Zandboven, Zoersel - voorbij grote winkels Rodendijk, na SELMADE 1ste links = Zoerselbosdreef (doodlopend !!!), ten einde = TEN HOF LAAN, 22, 2980 ZOERSEL Tel 03-312 24 38 - Fax 03-312 59 14

DE MILIEUBIBLIOTHEEK VAN BBL

De milieubibliotheek is open elke maandag en dinsdag. Op donderdag en vrijdag enkel na afspraak, dit telkens van 10u00 tot 12u30 en van 13u30 tot 16u00. Je kan er meer dan 20.000 boeken en tijdschriften inkijken. Uitleen kan niet. Het is wel mogelijk om fotocopie te maken. Beperkte documentatieaanvragen (bv. fotocopie van tijdschriftenartikels) kunnen worden opgestuurd aan 5 fr. per kopie (plus verzendingskosten). Je kan ook een publicatielijst rond een bepaald thema aanvragen.

Het bestand van de bibliotheek kan je ook raadplegen via Internet, de Felnet-website (Flanders Environmental Library Network) vind je op <http://www.vito.be/emis/felnet>

De boeken en rapporten die hier worden voorgesteld, zijn meestal niet bij de BBL te bekomen. Je kan ze wel raadplegen in onze bibliotheek. Nagenoeg alle Nederlandse uitgaven zijn te bestellen bij MilieuBoek, PB 18169, NL-1001 ZB Amsterdam, tel. 00.31.20.624.49.89.

MilieuBoek heeft een Belgisch rekeningnummer. E-mail aan de bibliotheek: milieu.bibliotheek@bbvl.be

The efficient and sustainable use of environmental resource systems

Reyer Gerlach, Thela Thesis, Amsterdam, 1998, ISBN 90-5170-476-3, prijs: 49,50 gulden te bestellen bij Thela Thesis, Prinseneiland 305, NL-1013 LP Amsterdam, Tel. 00.31.20.625.54.29., e-mail: office@thelathesis.nl

In dit academisch proefschrift slaat de auteur een brug tussen de neo-klassieke analyse (gericht op efficiëntie) en de ecologische-economische problematiek (gericht op duurzaamheid). Als men de internationale economische lectuur er op naslaat lijkt er een onoverbrugbare kloof tussen beide strekkingen te bestaan. In het midden van het boek treft men formele economische analyses aan die bedoeld zijn voor economen die gewoon zijn om die literatuur te volgen. Op het einde van het boek is er een Nederlandstalige samenvatting die samen met het eerste hoofdstuk (inleiding) vlot leesbaar is.

Vogels van Europa

Natuur en Techniek, 1998, prijs: 1.980 fr. te bestellen bij Natuur en Techniek, Tel: 00.31.46.438.94.44.

De CD-rom 'Vogels van Europa' bevat informatie in woord, tekst en beeld van de 447 vogelsoorten die in Europa voorkomen. Er is een uitgebreid determinatiesysteem, geografische informatie en een kennisquiz opgenomen. Per vogelsoort is er een uitgebreide beschrijving, foto's, illustraties en typische zanggeluiden opgenomen.

Ruraal erfgoed: Verslagboek van de vijfde ontmoetingsdag van de Vlaamse Contactcommissie Monumentenzorg

VCM, Brussel, 1998, 63 pag., prijs: 400 fr. + verzendingskosten, te bestellen bij Huis Schott, tel: 02/549.07.32

Dit boek vormt de weerslag van de jaarlijkse ontmoetingsdag van de Vlaamse Commissie Monumentenzorg. In 1998 was het thema het 'ruraal erfgoed'. Er wordt een verslag gegeven van de verschillende

sprekers op deze ontmoetingsdag: Herman Balthazar belichtte de historische aspecten, Marc Antrop schetste het ruraal erfgoed in een landschappelijk kader, Rudi Gotzen gaf een juridisch overzicht en André Matthys tenslotte schetste de toestand en initiatieven inzake het landelijk erfgoed in Wallonië.

Leven op kleine schaal

D.B. Dusenbery, Natuur en Techniek, PB 75 - NL-6190 AB Beek, Tel: 00.31.46.438.94.44, e-mail: natutechxs4all.nl 1998, 216 pag., ISBN 90-73035-73-2, prijs: 1.500 fr.

In 'Leven op kleine schaal' beschrijft D.B. Dusenberry (biofysicus) hoe microben de informatie uit hun milieu gebruiken om de fundamentele uitdagingen aan te gaan waar alle organismen mee geconfronteerd worden, zoals: voedselvoorziening, vermijden van roofdieren en concurrenten,... Deze organismen hebben een ingewikkelder gedrag dan men soms denkt. De auteur beschrijft hun manier van bewegen, navigeren, eten, communiceren, verdedigen aan de hand van talrijke illustraties.

Buiten de zone: Zonevreemd bouwen en exploiteren - Overzicht van de wetgeving en rechtspraak.

B. Roelandts, Die Keure - Juridische uitgaven, Brugge, tel 050/33.12.35, e-mail: die.keure@pophost.eunet.be, 1998, XIX en 133 p., ISBN 90-5751-124-X, prijs: 1.650 fr. + verzendingskosten, bestelnr.: 202.980.900

In 'Buiten de zone' geeft B. Roelandts een overzicht van alle uitzonderingsregels die van toepassing zijn op zonevreemde gebouwen, bedrijven en activiteiten (woningen en bedrijven die gevestigd zijn in een zone waar ze eigenlijk niet thuishoren). De auteur verduidelijkt deze zeer ingewikkelde wetgeving. Er worden een aantal onvolmaaktheden aan het huidige uitzonderingskader aangegeven. Tevens worden er suggesties naar een duurzame en doorzichtige regeling gegeven. Achteraan is in bijlage de volledige tekst van toepasselijke decreten en reglementaire besluiten opgenomen.

Nitrate contamination of European soils and groundwater

Meinardi C.R., Beusen A.H.W., Klepper O., Willems W.J., RIVM rapport 164501003, Bilthoven, 1994, 16 pag., prijs: 20 gulden

Door landbouw bemesting en atmosferische depositie zijn er in de bodem en het grondwater in Europa stikstofverbindingen aanwezig. Die aanwezigheid verschilt naargelang de regio. Deze publicatie gaat over de methoden om de aanwezigheid van nitraten te meten.

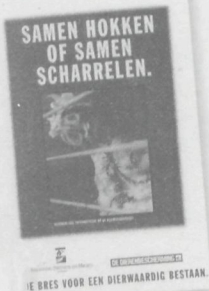
Evaluation of the Texaco-gasification process for the treatment of mixed plastic household waste Final report of phase 1 and 2

H. Croezen, H. Sas, CE, Delft, 1997, 104 pag., 40 gulden, te bestellen bij Centrum voor Energiebesparing en Schone Technologie, Oude Delft 180 - NL-2611 HH Delft, e-mail: ce@antenna.nl

Dit rapport is een vervolg op de studie van 1994 'Disposal of plastics household waste: an analysis of environmental impacts and costs'. Er wordt aandacht besteed aan nieuwe inzichten en technieken op het terrein van verwerking van gemengd plastic huishoudelijk afval. De gegevensbestanden (op vlak van milieu) werden bijgehouden, vooral dan op het vlak van energie-opwekking. De methode 'Texaco plastic gasification' wordt geëvalueerd.

Samen hokken, samen scharrelen: Gezamenlijke toekomstvisie op de pluimveehouderij.

J. Remmers en P. Vingerling, Stichting Natuur en Milieu, de Dierenbescherming, Den Haag, 1998, 16 p., prijs: te bestellen bij de Dierenbescherming, PB 85980, NL-2508 CR Den Haag, tel: 00.31.70.31.42.700.

In deze publicatie presenteren de Dierenbescherming en de Stichting Natuur en Milieu hun gezamenlijke toekomstvisie op de pluimveehouderij. Nadat de meeste aandacht op het vlak van milieu en welzijn gegaan

was naar de varkenshouderij, is nu de pluimveehouderij aan de beurt. De ammoniakuitstoot groeit, de mest is niet plaatsbaar, de welzijnsomstandigheden zijn slecht,... Er wordt een nieuw concept ontwikkeld dat steunt op een aantal hoofdlijnen: afschaffing legbatterijen, voorlichting en labelling van eieren, introductie legnesten, zitstokken, verruiming van de bezettingsgraad,...

Advertentie

Geluidsisolatie muren

Nederlandse Stichting Geluidhinder, Delft, 1998, 38 p., prijs: 10 gulden, te bestellen bij de NSG, PB 381 - NL-2600 AJ Delft, Tel. 00.31.15.256.27.23, e-mail: info@nsg.nl

Dit is een herziening van de uitgave 'Geluidshinder: isolatie; muren tussen woningen'. Deze uitgave is uitgebreider. Er wordt stapsgewijs aangetoond hoe een woning kan beoordeeld worden op vlak van geluidsisolatie. Dit begint bij het opsporen van geluidslekken. Dit wordt uiteengezet samen met de mogelijkheden om die lekken te dichten. Er wordt in deze uitgave uitgelegd hoe men zelf bouwtechnische maatregelen kan nemen om de geluidsisolatie te verbeteren. Er wordt ook aandacht besteed aan de wetgeving, regels en procedures rond geluidsisolatie.

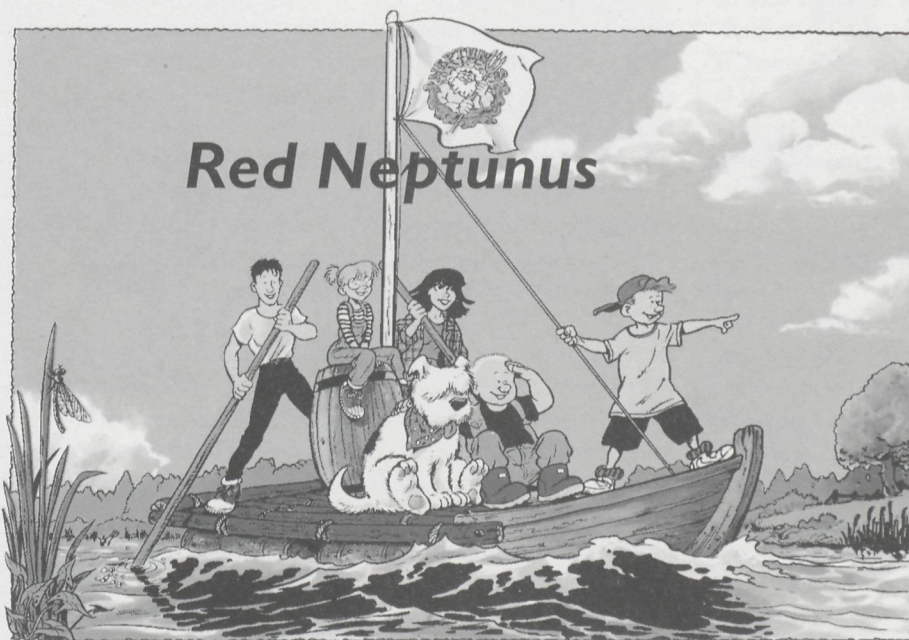
Varen en een klein beetje voetbal

Egbert Tellegen, Uitgeverij Jan van Arkel, Utrecht, 1998, 142 pag., ISBN 90-6224-428-9, prijs: 27,50 gulden

Deze memoires vormen een inzicht in het optreden (zowel binnen als buiten de universiteit) van Tellegen in de afgelopen 35 jaar. Hij was gewoon hoogleraar in de milieukunde. In december aanvaardde hij het ambt van onbezoldigd hoogleraar bij het Oost-Europa Instituut aan de Universiteit van Amsterdam. Hij beschrijft in dit boek zijn jeugd, zijn studentenjaren, zijn kalme en zijn wilde jaren, gevolgd door de periode dat hij milieukunde doceerde om te eindigen met een hoofdstuk over Oost-Europa.

Valerie Puttevils

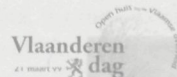
Gezinnendag van Aquafin
op de waterzuivering van
Houthalen-Centrum,
Industriepark Centrum-Zuid

Zondag 21 maart 1999
van 10 tot 17 uur

Animatie met Limburgs
Landschap vzw, compostmeesters
Houthalen-Helchteren,
bosbouwproject Regionale Milieuzorg,
veldwachters Vlaams Gewest,
harmonie Sint-Cecilia,
straattoneel Jan Staes Variété.
Vip-ontvangst leerkrachten samen
met Klasse.

Neptunus belooft iedereen die opkomt voor schoon water!

Water om te spelen, te vissen en te zwemmen. Daarvoor zorgt Aquafin.
Minder water vervuilen, daar zorgen we met z'n allen voor.

Aquafin n.v. • Dijkstraat 8 • 2630 Aartselaar • tel. 03/450 40 37 • fax 03/450 44 53 • E-mail: info@aquafin.be
Inlichtingen: VVV Houthalen-Helchteren • tel. 011/60 05 40

Vlaanderen gaat (heel langzaam) op zoek naar integraal waterbeheer

De wateroverlast van het voorbije najaar toonde nog maar eens aan dat het Vlaamse waterbeleid eigenlijk wel voor verbetering vatbaar is. Niet alleen is de kwaliteit van ons oppervlaktewater, ondanks de gigantische investeringen door de overheid en de privé-sector, nog steeds verre van goed. Dat onsamenhangend waterbeleid zorgt ook voor grote gevolgen voor natuur, economie en maatschappij. Enerzijds verdrogen kwetsbare natuurgebieden door daling van de grondwaterstand. Anderzijds lopen woonwijken onder water. Toch werden sinds de meest recente wateroverlast een aantal maatregelen aangekondigd om de problemen structureel aan te pakken. Een overzicht...

Beginnen we bij het decreet op het integraal waterbeheer. Dit decreet werd reeds opgesteld vóór de wateroverlast maar kreeg een zwaar negatief advies van zowel SERV als MiNa-raad. Het werd nadien grondig aangepast door de Vlaamse regering. De Raad van State had na die aanpassing geen fundamentele bezwaren. Het moet nu eerstdaags ingediend worden bij het Vlaams Parlement. De milieubeweging is vragende partij dit decreet nog voor de verkiezingen behandeld te zien maar dan wel met de nodige aanscherping en zonder afzwakkingen vanuit de landbouw- of industriële of waterwinningssectoren. Dit decreet is niet alleen nodig om de problemen inzake het waterbeleid op te lossen maar zal ook noodzakelijk worden van zodra de Europese Kaderrichtlijn Water goedgekeurd wordt (wat vermoedelijk nog dit jaar zal gebeuren).

Subsidies voor natuurprojecten

Vervolgens is er een andere subsidie voor gemeentelijke rioleringen: tot nog toe krijgt een gemeentebestuur 50% subsidie op de aanleg van nieuwe rioleringswerken. In de toekomst (het ontwerpbesluit werd reeds principieel goedgekeurd en ligt nu ter advies bij de Raad van State) wordt die subsidie gediversifieerd. De subsidie wordt opgetrokken tot 75% wanneer een gescheiden riolering wordt aangelegd en als de gemeente tegelijkertijd aan een aantal voorwaarden voldoet (zoals verplicht opleggen van aanleg van regenwaterputten bij nieuwbouw, verplichte gescheiden aansluitingen van regenwater en afvalwater, subsidie voor infiltratie en regenwaterputten, ...). Als de gemeente toch opteert voor gemengde rioleringswerken valt de subsidie terug op 30%.

Bovendien komen er ook meer subsidies voor natuurprojecten die tegelijkertijd zorgen voor waterberging: de maximumsubsidie die gemeenten voor GNOP-projecten kunnen krijgen verhoogt van 500.000 frank naar 3 miljoen frank als het project naast een natuurfunctie ook het waterbergend vermogen van bepaalde gebieden verhoogt. Dit zou geregeld worden via een nieuwe optie bij het gemeentelijk milieuconvenant of door aanpassing van de bestaande optie 6. Daarnaast komt er ook een code van goede

praktijk voor regenwaterputten: de Vlaamse Milieumaatschappij en AMINAL Afdeling Water werken een code van goede praktijk uit voor regenwaterputten. Dat zou een aanvulling worden bij de bestaande code van goede praktijk voor de aanleg van riolen en individuele zuiveringsinstallaties.

Structuurplanning

En er komt ook een modelreglement voor de lozing van huishoudelijk afvalwater. Alle gemeentebesturen ontvingen ondertussen een model van reglement over de lozing van huishoudelijk afvalwater, de verplichte aansluiting op de riolering en de afkoppeling van regenwater afkomstig van particuliere woningen. Nu is het wachten tot de gemeentebesturen zo'n reglement goedkeuren. Belangrijk daarbij is natuurlijk dat niet alleen de aanleg van regenwaterputten wordt voorzien maar dat tegelijkertijd het nuttig gebruik ervan opgelegd wordt.

En tenslotte is er nog de opmaak van kaarten voor waterrijke gebieden. In uitvoering van het Vlaams milieubeleidsplan worden kaarten opgemaakt van kwel- en infiltratiegebieden en van overstromingsgebieden, beekvalleien en gebieden waar onbevaarbare waterlopen vrij kunnen meanderen. Die kaarten zouden nadien gebruikt moeten worden in de structuurplanning (zowel op gewestelijk, provinciaal als gemeentelijk niveau) en vooral bij het toekennen of heroriënteren van bestemmingen op de gewestplannen en BPA's.

Aan het werk!

Al bij al dus een hele brok aan initiatieven. Bond Beter Leefmilieu dringt daarom aan op een snelle goedkeuring resp. afronden van deze initiatieven voor de verkiezingen in juni. Belangengroepen mogen de realisatie van deze initiatieven niet tegenhouden, anders lopen we het risico dat alles weer op de lange baan wordt geschoven ten koste van zuiver water, natte waardevolle natuurgebieden en met een enorm maatschappelijk risico op overstromingen tot gevolg.

Johan Vandewalle

New Dimensions for Environment, Waste Water and Waste Disposal.

Re-use of Materials

Water

Sewage

Refuse

Recycling

With over 1,700 exhibitors from 36 countries, IFAT offers the world's most comprehensive synopsis of practical solutions in the fields of waste disposal and environmental technology. For the first time, IFAT 99 will also be presenting solutions in the field of water supply. No other trade fair represents a better forum for these topics.

Further Information:

CTC Marketing Services
"Het Drakenhof"
Mortselse-
steenweg, 157
B-2100 Deurne
(Anvers)
Tel. 03/366 47 00
Fax. 03/366 41 01
<http://www.efp.de>

Thuiscomposter. U houdt ervan? Terecht, want dit was tegelijk de oplossing van de vorige Milieuramapuzzel. Joost Fieremans uit

Opwijk en Karel Demeuter uit Laarne wisten dat thuiscomposter méér kan zijn dan zomaar wat GFT-afval op een hoopje gooien en krijgen binnenkort een gloednieuw milieu-boekenpakket thuisbezorgd. U wil volgende maand ook wel eens een verrassing uit de bus halen? Probeer dan ons kruiswoordraadsel zo correct mogelijk in te vullen, plaats de letters uit de groene vakjes over naar het rooster en stuur je oplossing naar Bond Beter Leefmilieu, Milieurama-puzzel,

Tweeerkenstraat 47, 1000 Brussel.

Of doe het per e-mail: hostmaster@bblv.be

Dirk Semeels

Inwendig zandvulling	Op grote afstand	Bestanddeel van urine	Calcium	Zeer rijpe deeltjes	Landbouw-activiteit
Nucleaire installatie		Horizon	Wondvocht	Chloor	Erutiden
Woonboot	Overgewas			Beeldmerk	
	Korte bulging v/h hoofd			Dieren-verval	
		Hoofddeksel		Sprokjes-weten	
		Proef		Bedrijf	
Springhof (afk.)		Frans stad			Onbekende (afk.)
Wintersporter		Tocht			Eetbare bes
			Getroffen		Nuttige huisdieren
			Deel v/e mes		
Holte onder de arm				Made	
Voorzetsel				Bijbelus figuur	
	Telwoord			Tijdelijk gebouwje	
	Restproduct van water-zuivering			Schaamte	
Verlamings-ziekte (afk.)		Luchtveront-reiniging			Ontkenning
Gemeente in O.-Vlaanderen		Een zekere			Bedrag
		Doorgaans			
		Dominee (afk.)			Plus
Sit					
Boormateriaal met carcino-gene vezels			Ongaarne		Oude lengtemaat

H U R

Oplossing van het vorige nummer:
THUISCOMPOSTEREN.

Hervorming van het Europees landbouwbeleid mag zich niet beperken tot een financiële discussie

De volgende maanden zijn cruciaal voor de toekomst van het Europees landbouwbeleid. Een toekomst die nauw samenhangt met de hervormingsvoorstellen in Agenda 2000. Met hun Europese manifestatie in Brussel uitten boerenorganisaties reeds hun verzet tegen de verdere verschuiving van prijs- ondersteunende maatregelen naar directe inkomenssteun. "Opvallend was wel", merkt BBL-beleidsmedewerker Bart Martens op, "hoe fel de kaart van de familiale landbouw werd getrokken en hoe er werd opgekomen voor het behoud van het huidige Europees landbouwstelsel. Nochtans leidt dit landbouwbeleid ertoe dat, in ons land alleen al, jaarlijks duizenden boeren er het bijltje bij neerleggen. Immers, 80% van de Europese landbouwbehoefte komt ten goede van de 20% grootste bedrijven die deze steun eigenlijk best kunnen missen".

Een hervorming van het landbouwbeleid is volgens BBL dan ook nodig om de negatieve effecten ervan op milieu, natuur en gezondheid te keren. "De effecten zijn dermate dat we er niet langer omheen kunnen", zegt Martens. "Immers, het Europees landbouwbeleid heeft tot nog toe geleid tot een toenemend pesticidengebruik, een toenemend mestoverschot, verdroging, vervlakking van het landschap en een verdere versnippering van de natuur. Bovendien lijkt de industriële voedselproductie niet in staat om kwaliteitsvol en gezond voedsel te produceren. Hormonen, antibiotica, pesticidenresidu's, tranquilizers en anderen, maken ongewild deel uit van ons dagelijks dieet. Fraai is wel wat anders".

Het Verdrag van de Europese Unie maakt een duurzame hervorming van het Europees landbouwbeleid nodig. Het verdrag stelt de integratie van het milieuthema in alle beleidsdomeinen voorop. Dit integratiebeginsel werd afgelopen jaar nog bevestigd tijdens de top van Cardiff. Europese staatshoofden en regeringsleiders maanden er onder meer

hun landbouwministers aan om binnen hun bevoegdheid de milieudoelstellingen te realiseren. De milieubeweging stelt echter met lede ogen vast dat er in de voorliggende Agenda 2000 van deze integratie van het milieuthema weinig sprake is. Erger nog, de discussie verengt zich louter tot de financiering van het landbouwbeleid.

Zonder bijsturing zullen de hervormingsvoorstellen in Agenda 2000 in ieder geval niet leiden tot een meer duurzame landbouw. Integendeel, de hervormingen blijven de gespecialiseerde, grootschalige en intensieve landbouw bevoordelen. Dit alles gaat ten koste van een meer extensieve, milieuvriendelijke landbouw. Zo blijft het gros van de landbouwsteun direct verbonden aan het productievolume. Bovendien blijven de huidige exportsubsidies grotendeels overeind. De dumping van Europese landbouwoverschotten op buitenlandse markten wordt zo bestendigd. "De voorbeelden spreken voor zich", verheldert Bart Martens. "Denk maar aan Europees varkensvlees dat massaal aan dumpingprijzen wordt geschonken aan de Russische markt. Dumpingpraktijken die overigens worden

'verkocht' onder het mom van ontwikkelingssteun maar in de praktijk de lokale markten ontwrichten. Poolse landbouwers hebben hierover recent nog hun ongenoegen geventileerd".

Nochtans bevatten de voorstellen van de Europese Commissie elementen voor een groener landbouwbeleid. Vooral de invoering van een regeling die de steun aan landbouwers afhankelijk maakt van het naleven van bepaalde milieuvoorwaarden, de zogenaamde 'cross-compliance', biedt perspectieven. De invulling daarvan wordt echter volledig overgelaten aan de lidstaten, zodat de toepassing van dit principe onzeker wordt.

Daarom vindt de milieubeweging dat die 'cross-compliance', de regeling die steun aan landbouwers afhankelijk maakt van het naleven van bepaalde milieuvoorwaarden, moet verplicht worden voor alle lidstaten op een manier die milieuwinst garandeert. Dit vergt Europese basisregels en minimumvoorwaarden op het vlak van milieu, natuur en dierenwelzijn. Basisregels die bovendien de verschillen

Burgerinspectie op luchtmachtbasis Kleine Brogel

"Geweldloze actie stuit op gewelddadig optreden"

Een aantal bekende Vlamingen en vertegenwoordigers van socio-culturele organisaties hebben op zondag 21 februari een geweldloze actie van burgerlijke ongehoorzaamheid opgezet, teneinde na te gaan waar, hoeveel en welk type atoomwapens op de basis van Kleine Brogel opgeslagen liggen. Naast tientallen vredesactivisten van het Forum voor Vredesactie en Voor Moeder Aarde die het initiatief namen voor deze nieuwe inspectie, engageerden zich ook reeds een dertigtal bekende Vlamingen en prominenten. De inspectie verliep niet zonder slag of stoot. De legerhonden beten er duchtig op los. VUI-voorzitter Patrik Vankrunkelsven kreeg een beet in de arm, Agalev-parlementslid Johan Malcorps kreeg een jaap in het onderbeen. Ook onder de minder bekende goden van de actievoerders vielen er tal van gewonden te betreuren. Zo kon ook de BBL-afgevaardigde Koenraad De Pauw na de actie een viertal uurtjes onder Rijkswachtbewaking afkoelen in een legercel.

Foto: Patrick De Rysscher

Aan theatrale kunsten en verbeeldingskracht ontbrak het de landbouwers niet toen ze op 22 februari doorheen de straten van Brussel trokken. Nagelt Agenda 2000 de landbouw aan het kruis? "Vraag is wie aan de kruisdood sterft?", reageert BBL-medewerker Bart Martens. "Het Europese landbouwbeleid heeft tot nog toe geleid tot een toenemend pesticidengebruik, een immens mestoverschot, verdroging, vervlakking van het landschap en een verdere versnippering van de natuur. Ook dat heeft reeds een zware tol geëist".

tussen lidstaten zullen wegwerken en minder concurrentievervalsing opleveren. Lidstaten kunnen vervolgens zelf uitmaken welke maatregelen voor een extra milieukwaliteit zij willen financieren via vrijwillige beheersovereenkomsten.

Tevens moeten milieumaatregelen binnen de landbouw meer aandacht krijgen. Het gaat hier om de via beheersovereenkom-

sten gefinancierde bijdrage van de landbouw aan het natuur- en landschapsbehoud. Hiervoor moet er meer geld vrijgemaakt worden. Dit kan enkel mits een daling van de huidige prijsondersteuning, de afbouw van exportsubsidies en een verhoging van het budget voor plattelandsontwikkeling. Binnen dit laatste budget moet een aanzienlijk percentage voor de financiering van milieumaatregelen wor-

den vrijgehouden. Net deze vorm van financiering wordt niet in vraag gesteld door de Wereldhandelsorganisatie, die een verdere liberalisering van de wereldhandel in landbouwproducten voorbereidt. De steun voor milieumaatregelen kan dan ook gradueel de directe inkomenssteun komen te vervangen.

Om tot slot te voorkomen dat het leeuwendeel van het Europees landbouwbudget blijft terechtkomen bij grote, intensieve en vervuilende landbouwbedrijven, moet de directe inkomenssteun worden gemoduleerd en geplafoneerd. Via modulering kan men extra steun geven aan meer arbeidsintensieve bedrijven. Plafoning laat toe de steun per bedrijf te beperken tot een bepaald niveau. Tevens is de milieubeweging voorstander van de invoering van Europese milieutaksen op chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest. De invoering van zulke ecotaksen remt het gebruik van milieuschadelijke stoffen af en kan bovendien een oplossing bieden voor de tekorten voor de financiering van het landbouwbeleid.

"Mits het wijzigen van de huidige voorstellen kunnen de twijfelachtige milieubaten uit Agenda 2000 omgezet worden in gegarandeerde winst. Enkel zo kan het landbouwbeleid echt bijdragen tot een duurzame ontwikkeling", besluit Martens.

De actievoerders die op de militaire basis van Kleine Brogel op zoek gingen naar illegale kernwapens wachtte een warm onthaal. Honden werden zonder enig scrupule op de actievoerders losgelaten. Agalev-parlementslid Johan Malcorps hield er een flinke beenwonde aan over.

De burgerinspectie vroeg aandacht voor een opinie waarin het Internationaal Gerechtshof oordeelde op 8 juli 1996 dat het dreigen met en het gebruik van kernwapens strijdig is met het humanitair recht en het oorlogsrecht. Het Hof van Den Haag oordeelde tevens dat de totale eliminatie van alle kernwapens een juridische verplichting is. België schendt het internationaal recht en overtreedt de verbintenissen aangaande in het Non-Proliferatieverdrag. De plaatsing van kernwapens op Kleine Brogel heeft geen wettelijke grond en is aan elke democratische besluitvorming onttrokken. Parlementsleden, die de grondwettelijke taak hebben om de regering te controleren, krijgen geen eenduidig antwoord op de vraag hoeveel en welke atoomwapens op Kleine Brogel liggen opgeslagen. De talrijke voorstellen van zowel parlementsleden als vanuit de vredesbeweging om een hoorzit-

ting of een open maatschappelijk debat te organiseren, waarop de Belgische betrokkenheid in de illegale nucleaire Navo-strategie getoetst wordt aan de opinie van het Internationale Gerechtshof, worden door de overheid genegeerd.

Door dit alles zien de deelnemers aan de burgerinspectie zich in een juridische noodsituatie geplaatst. De Nürnberg-principes verplichten alle burgers om misdaden tegen de mensheid te voorkomen, zelfs als ze hiervoor een daad van burgerlijke ongehoorzaamheid moeten stellen. De burgerinspecteurs zijn zich ervan bewust dat het betreden zonder officiële toelating van een militaire basis een politiek misdrijf is, waarvoor ze zich mogelijks voor een Assisenhof zullen moeten verantwoorden.

Danny Jacobs

Kaas met waterkracht of douchen boven het houtvuur?

28

Na hun bezoek aan Pakistan en India, trokken onze wereldreizigers Peter Van der Hoeven en Lieve Vijverman voor een handvol weken doorheen het berggebied van Nepal. Hun voornaamste reisdoel aldaar was Kathmandu. Een naam die nogal wat mensen idyllisch, zelfs bijna mythisch, in de oren klinkt. De hoofdstad van Nepal was gedurende de vrolijke jaren '60 en '70 een favoriete bestemming voor menig wereldreiziger. Zich laten onderdompelen in de vredige sfeer van de majestueuze Nepalese natuur en wat gaan meezweven in Boedhistische of Hindoeïstische tempels was toen absoluut in. Ondertussen hebben heel wat van die hippies een eigen tuintje om in te stoeien en is het maar de vraag hoe het gesteld is met dat Nepalese natuurschoon. Het droombeeld van Kathmandu doorprijkt?

Tijdens onze reis doorheen Nepal werden we meer dan eens gecharmeerd door het plaatselijke schoon. Althans door het prachtige vlechtwerk waar ze urenlang mee bezig zijn...

Wanneer we Nepal binnenrijden met de bus worden we, op weg naar Kathmandu, onmiddellijk geconfronteerd met een handvol Nepalezen die ons 'tegen een zacht prijsje' een comfortabele hotelkamer willen aan de hand doen. Geen verrassing, na ons bezoek aan India schrikken we al lang niet meer van dat soort 'behulpzame tussenpersonen', maar precies die ervaring leert ons dat hun prijs altijd een flink stuk hoger ligt dan datgene wat je gewoon aan de balie van je hotelletje betaalt. Maar goed, echte vrienden zijn nu eenmaal overal zeldzaam... Bij het binnenrijden van Kathmandu staan we voor het eerst sinds lang weer eens in de file. Auto's, motoren en de niet te vermijden motorriksja's schuiven stapvoets aan ons voorbij. Kathmandu is duidelijk een stad in volle ontwikkeling en dat heeft zo zijn gevolgen. De rivieren rond de stad vertonen een verregaande staat van ontbinding. Het drinkwater wordt dan ook aangevoerd vanuit de bergen ten noorden van Kathmandu via een, afwisselend boven- en ondergrondse, pijpleiding. Door de sterke bevolkingsgroei volstaat deze watertoevoer evenwel al lang niet meer. De optie om extra-leidingen aan te leggen die nog meer water uit de bergen naar de stad brengen, is voorlopig echter afgevoerd. De buitenlandse investeerder stelt

immers een aantal eisen op vlak van oppervlaktewaterzuivering en wil ook dat het Nepalese waterbedrijf wordt geprivatiseerd. Maar daar heeft de regering voorlopig geen oren naar. Wat de vermoedens inzake corruptie uiteraard aanzwengelt. In ieder geval is het onbegrijpelijk hoe een land met een dergelijke natuurlijke watervoorraad er maar niet in slaagt een fatsoenlijk bevoorradingsnet uit te bouwen.

400.000 toeristen

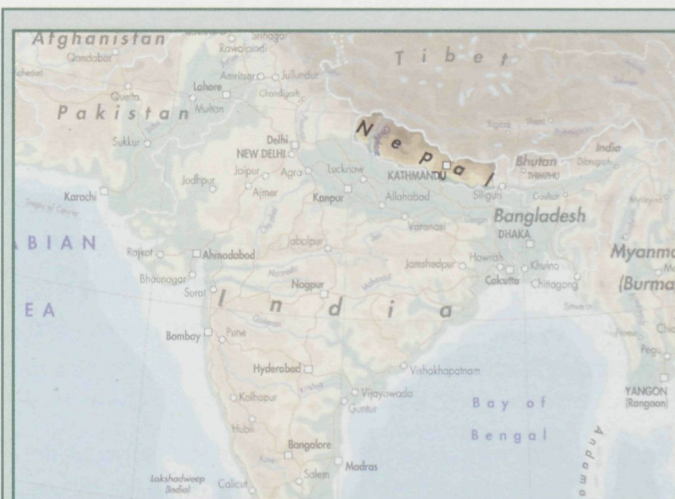
Landbouw is hier in Nepal de allesoverheersende economische activiteit. Behalve in de vallei van Kathmandu vind je hier nauwelijks industrie. Zware industrie is helemaal afwezig. Toch heeft het land heel wat andere troeven. Door zijn specifieke geografische ligging tussen India en China wordt Nepal door beide beschouwd als bevoorrechte handelspartner. Bovendien kan het land op heel wat financiële en logistieke steun rekenen van organisaties zoals de Verenigde Naties, de Wereldbank en de Europese Commissie. En tenslotte is er nog het toerisme waarrond het land zich de voorbije jaren steeds meer profileert: Nepal werd in '98 door 400.000 toeristen bezocht. Helaas is dat toerisme weinig duurzaam van aard. Dat wordt ons ook bevestigd door de verantwoordelijken van het Kathmandu Environmental Education Project (Keep), een milieuorganisatie die enkele jaren geleden werd opgericht door, jawel, een handvol Westerse toeristen. Keep is vooral actief in de Himalayaregio en probeert enerzijds om de negatieve impact van

het toerisme op de Nepalese cultuur en leefomgeving zo klein mogelijk te houden en anderzijds de potentiële voordelen van dat toerisme voor de plaatselijke bevolking te maximaliseren. Zo stelde Keep vorig jaar een handig gidsje samen met een aantal zeer concrete tips om tijdens je trekking doorheen de Himalaya het milieu te ontzien. Maar Keep probeert ook de plaatselijke bevolking bij zijn werking te betrekken. Zo zette de organisatie een retoursysteem op waarmee plastic flessen makkelijk kunnen worden hervuld. Interessante initiatieven, al kwam het ons toch voor dat de organisatie er niet voldoende in slaagt zijn doelstellingen en werking naar een groot publiek te verkopen.

Arend op de schoot

Maar goed, met de adviezen van Keep in onze rugzak trokken we na ons bezoek aan Kathmandu voor een tweetal weken de bergen van de Langtang in. Met een volgepropte bus doen we er dik 10 uur over om de nauwelijks 120 kilometer te overschrijden. Maar onze calvarietocht loont de moeite, want de bergstreek van de Langtang-regio is echt wel de moeite waard. De bevolking is er bijzonder vriendelijk en gastvrij, en de bossen op de hellingen en in de valleien zijn ronduit indrukwekkend. Ze zijn o.m. samengesteld uit eik, rhododendron en diverse waardevolle sparrensoorten zoals de zeldzame blauwe spar. Tijdens de wandelingen snuif je de zalige geur van de jeneverbesstruiken en in de wat lager gelegen gebieden vonden we vooral paardenkastanje, notelaar en de voor ons toch ietwat ongewone tropische bamboe. Dat deze bergwouden alles bij mekaar eigenlijk nog in een goede gezondheid verkeeren, blijkt o.m. uit de grote aanwezigheid van allerhande mossen. Vooral dan korstmossen, zowat dé natuurlijke vervuilingenbarometer. Ook het aantal roofvogels dat hier in de Himalaya boven onze hoofden cirkelt, is ronduit indrukwekkend. Doorheen onze verrekijker zien we heel wat arenden, waaronder ondermeer de gouden arend en bergarend, maar de lammergier bijvoorbeeld kregen we vanop een afstand van nauwelijks 10 meter afstand te zien. Ook heel wat kleinere vogels voelen zich hier prima thuis. Net als apen, herten, sneeuwuipaarden, beren en wolven. Al kregen we die uiteraard niet te zien.

Het Koninkrijk Nepal kan je ruwweg indelen in 3 geografische zones. In het zuiden, het dichtst bij buurland India, vind je de Terai-vlakte. Het Nepalese laagland zeg maar. Tot 1950 bestond dit laagland vooral uit jungle en oerwoud met tropisch wild. Op dit ogenblik wordt het gebied bevolkt door 47% van de Nepalezen. Ze leven in kleine dorpjes en voorzien in hun voedselproductie door landbouw. Tussen de Terai in het zuiden en de hoge pieken van de Himalaya in het noorden, ligt een gebied met middelhoge heuvels. Nepal telt 23 miljoen inwoners op een oppervlakte van bijna 150.000 km².

► Bakken op waterkracht

Toch is het ook hier niet allemaal rozengeur en maneschijn. Vooral de houtkap wordt hier steeds meer een prangend probleem. Huishoudens en kleine hotelletjes gebruiken dat hout om te koken of om de Westerse toeristen een lekker warme douche te kunnen aanbieden. Een tijd geleden zetten enkele milieuorganisaties, waaronder ook Keep, een gezamenlijke campagne op om de bevolking ervan te overtuigen andere energiebronnen te gebruiken. Kerosine en zonnepanelen werden aangeraden als alternatief voor hout. Een keuze waar je vraagtekens kan bij plaatsen. Kerosine is niet bepaald de meest milieuvriendelijke energiebron en de zonnepanelen kunnen alleen maar worden geplaatst door dat deel van de bevolking dat stevig bij kas zit. Het lijkt ons dat bijvoorbeeld de heraanplant van bomen in duidelijk afgebakende gebieden een meer dan evenwaardige en haalbare oplossing is. Of waarom wordt niet meer gebruik gemaakt van waterkracht? In één van de dorpjes waar we tijdens onze tocht voorbijkwamen, was net een bakkerij-kaasmakerij geopend die zijn elektriciteit volledig geleverd zag door waterkracht. Wanneer het nieuwe fabriekje 's avonds zijn deuren sloot, kon de resterende beschikbare elektriciteit makkelijk worden gebruikt om de huizen te verlichten.

Zo'n voorbeeld doet je onmiddellijk de vraag stellen waarom de Nepalese overheid, die uiteindelijk met het geld van een verplichte 'trekking-permit' aardig wat in het laatje krijgt, die inkomsten niet investeert in dergelijke plaatselijke projecten? In afwachting lanceerde Keep alvast een project om samen met de valleibewoners dergelijke alternatieve energiebronnen te promoten. Het project wordt voorlopig gefinancierd door de hoteluitbaters van de regio maar wil op korte termijn ook aanspraak kunnen maken op financiering van een aantal internationale organisaties en instanties. Na ons bezoek aan de Himalayaregio is het voor ons zo klaar als een klontje dat de plaatselijke bevolking ongetwijfeld het belang van een duurzame ontwikkeling inziet, en er ook wil aan

Carnaval in Rio? Nee hoor, visje spelen in Kathmandu... De hoofdstad van Nepal mag dan al in een prachtige omgeving liggen, ook hier slaat de luchtvervuiling hard toe.

meewerken, maar dat het de Nepalese overheid overduidelijk aan goede wil ontbreekt. Nochtans biedt de aanwezigheid van initieel milieuvriendelijke energiebronnen zoals wind, zon en water heel wat mogelijkheden. NGO's zoals Keep die proberen om positieve projecten te lanceren, botsen stevast op een muur van bureaucratie. Vraag is alleen wie of wat de Nepalese overheid op andere gedachten kan brengen...

Peter Van der Hoeven
Lieve Vijverman

Vogeltjes tellen in het Chitwan National Park...

Eén van de paradepaardjes van Nepal is het Chitwan National Park, een gebied in de Nepalese Terai-laagvlakte waar de overheid erin is geslaagd om een groot aantal wilde dieren tegen uitroeiing te beschermen door de afbakening van een natuurpark in '73...

Toen, in '73, was ruim 2/3 van het oorspronkelijke bosbestand in die laaggelegen Terai-regio verdwenen. Dat had alles te maken met de bestrijding van de malariamug. Toen de hele regio in 1950 malaria-vrij werd verklaard, gingen steeds meer Nepalezen zich in de Terai vestigen om er gewassen te verbouwen op de vruchtbare bodem. De bevolking verdrievoudigde en grote oppervlakten jungle en oerwoud werden netjes platgebrand om te voorzien in noodzakelijke landbouwgrond. Tot het gebied in '73 als natuurpark werd beschermd. Als compensatie voor het verlies aan landbouwgrond krijgt de bevolking één keer per jaar de kans om binnen het park de tot 6 meter hoge grasvlakten te snoei-

en. Dat gras wordt dan weer gebruikt als voedsel voor vee of als dakbedekking en levert de dorpsbewoner een meer dan behoorlijk inkomen op, vaak tot 250.000 dollar per jaar. Bovendien zorgt ook het toerisme voor extra-inkomsten bij de plaatselijke bevolking. Toch stelt Rajendra Adhikari, voorzitter van de Nepalese Bird Education Society, ernstige vragen bij precies die toeristische ontwikkeling: "Vooral de bouwwoede aan de rand van het nationale park baart ons zorgen", zegt Adhikari. "Terwijl er binnen het park heel wat huizen en lodges verlaten en vervallen bijliggen, vindt men het toch nodig om nieuwe bebouwing toe te laten". Volgens de Nepalese natuurorganisatie wordt er ook al te weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan naar het vogelbestand, ook al komen er in Nepal 10% van alle vogelsoorten ter wereld voor. Ook wij hadden inderdaad de indruk dat het overgrote deel van de bezoekers vooral dé mascotte van het Chitwan National Park, de rhinoceros, te zien wil krijgen. Die eenhoornige neushoorn weegt gemiddeld twee ton en kan bij een toevallige confrontatie best wel gevaarlijk uit de hoek komen. Wij houden aan het Chitwan National Park alvast vooral de herinnering van een indrukwekkend vogelparadijs over...

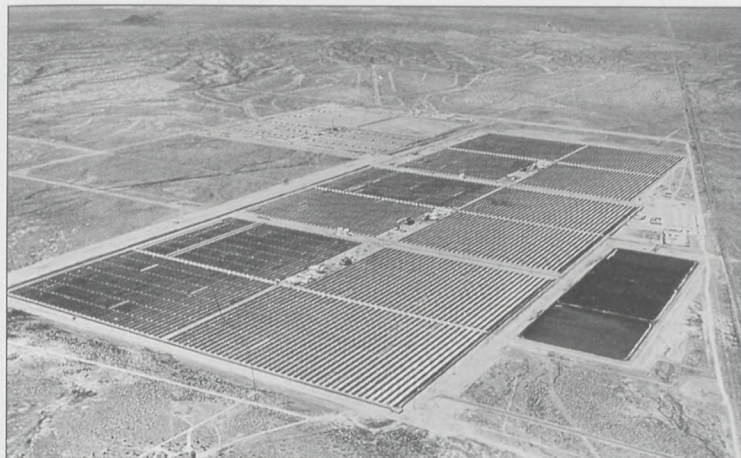
Opleiding 'Milieuzorg op kantoor'

In april start het Strategisch Plan Limburg, met de medewerking van OVAM, met de opleiding 'Milieuzorg op Kantoor'. Alle Limburgse bedrijven en dienstverlenende organisaties komen voor deelname in aanmerking. Het is de bedoeling om in een kantooromgeving, die over het algemeen als weinig vervuילend beschouwd wordt, het verbruik van water en energie te verminderen, het afval te beperken, een milieubewust aankoopbeleid te voeren en de medewerkers aan te sporen het openbaar vervoer te gebruiken. Het project bestaat uit een nulfase-beschrijving, een opleiding gedurende 4 dagen van de aangestelde projectverantwoordelijke, een evaluatie en bijsturing én een afsluitende bijeenkomst.

Themavond rond zonne-energie in Vlaanderen

Op 7 en 14 april organiseert Agalev Hasselt, in samenwerking met het Vlaams Instituut voor Bio-Ecologisch Bouwen en Wonen, twee themavonden rond duurzaam en ecologisch bouwen en wonen én de mogelijkheden

van zonne-energie in Vlaanderen. Beide avonden vinden plaats in het Borrelhuis aan de Witte Nonnenstraat in Hasselt en worden begeleid door Eric Janseunne van VIBE.

Op reis naar Birma of biologisch telen in de tuin?

De aandacht voor het duurzaam toerisme zit duidelijk in de lift. Dat blijkt bijvoorbeeld uit een lessenreeks die de Brugse Volkshogeschool hieromtrent organiseert. Op woensdag 24 en 31 maart kan je er van gedachten wisselen over wat er zo allemaal verkeerd loopt met het gangbare toerisme. Het voorbeeld van Birma wordt daarbij als startpunt gebruikt. De Volkshogeschool stelt zich immers de vraag of een reis naar Birma eigenlijk wel netjes is wanneer oppositieleidster Aung San Suu Kyi de geïnteresseerden nog even vraagt te wachten om haar land te bezoeken. Ook al is Birma een prachtig land... Reizen mag dan al ontersprekelijk je horizon verruimen, een toevloed aan toeristen kan ook aardig wat kapot helpen. En bovendien is het niet alleen de zon-en-strand-toerist die voor problemen zorgt. Tijdens deze lessenreeks wil de Volkshogeschool je een aantal argumenten aan de hand doen om bewust te reizen. Met respect voor mens, cultuur en milieu.

En op maandagavond 29 maart kan je in de Brugse Volkshogeschool ook terecht met al je vragen over biologisch tuinieren. Probeer je in je eigen tuin biologisch te telen maar loopt één en ander niet echt zoals het hoort? Dan kan je je vragen voorleggen aan twee professionals uit de biologische teelt: Rolle De Bruyne en Diderik Steyaert van de Hoge Akker uit Oedelem.

i De Volkshogeschool,
Baliestraat 58, 8000 Brugge.
Tel. 050/33.01.12., Fax. 050/33.60.33.

i Agalev Hasselt, de Berlaymontstraat
22/3, 3500 Hasselt.
Tel. 011/23.32.41. & 011/59.18.16.

i Strategisch Plan Limburg,
Evelyn De Haes,
Tel. 011/59.02.88., e-mail: e.dehaes@spl.be

Lessenreeks rond integraal waterbeheer

Vanaf woensdag 28 april organiseert het Instituut voor Milieukunde van de Universitaire Instelling Antwerpen (UIA) opnieuw een 'Leerstoel Integraal Waterbeheer'. Deze lessenreeks werd voor de eerste keer georganiseerd in '95 en wil bijzondere aandacht besteden aan de inhoud, de concepten, de uitwerking en de praktische toepassing van integraal waterbeheer. Zo wordt o.m. toelichting gegeven bij de evolutie van het waterbeheer, de interactie tussen waterkwaliteit, waterkwantiteit en ecologische kwaliteit én de mogelijke beleidsinstrumenten om integraal waterbeheer te realiseren per stroombekken. De cursus wordt in eerste instantie georganiseerd voor studenten en ambtenaren. Maar één lessenreeks richt zich ook specifiek tot de studenten van de UIA en van de andere Vlaamse universiteiten. Een tweede lessenreeks richt zich tot iedereen die beroepsmatig of persoonlijk geïnteresseerd is in de toepassing van integraal waterbeheer in Vlaanderen. De lessen worden gedoceerd door prof. Patrick Meire en een aantal praktijkdeskundigen en starten op woensdag 28 april. Vooraf inschrijven is noodzakelijk en kan tot uiterlijk 6 april. En in samenwerking met het Centrum Zonne-Energie word je vanaf 24 februari gedurende 4 woensdagavonden ingewijd in de verschillende systemen van zonne-energie die je in eigen huis kan gebruiken. Heb je interesse voor gratis warm water? Wil je een zonne-installatie op je dak? Tijdens deze lessenreeks kom je alles te weten over passieve zonne-energie, thermische zonnepanelen, fotovoltatische zonnecellen,... Ook de haalbare toepassingen voor sanitair warm water, verwarming en elektriciteit komen uitgebreid aan bod. Met ruime aandacht voor kosten en opbrengsten. Bij de cursus is ook een map voorzien waarin staat uiteengezet hoe je op basis van je behoefte kunt berekenen hoe groot de capaciteit van de installatie moet zijn.

i UIA, Instituut voor Milieukunde,
Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk, Tel. 03/820.21.14.,
Fax. 03/820.21.28., e-mail: msys@uia.ua.ac.be

Procter & Gamble

Kwaliteitsproducten
gemaakt na veel
milieuonderzoek

- Risk Assessment and Management of New and Existing Chemicals
Environmental Toxicology and Pharmacology
C.J. Van Leeuwen, F. Bro-Rasmussen, T.C.J. Feijtel, R. Arndt,
Grandy, B. Hansen, J.J. Van Hemmen,
- Composting to Achieve a 50% Reduction in Landfill
Management Approach
P. Schauner, 1997
- Fate of Linear Alkylbenzene Sulfonate in the Environment.
D.C. McAvoy, W.S. Eckjoff and R.A. Rapaport. 1997. The CLER Review 3(1): 4-17
- Effects of Nutrient Trace Metal (S,S)-EDDS
within an Effluent Treatment Plant
- L'inventaire du Cycle de vie Pour les Produits Chimiques
P. Schauner, and J.W. Owens
- Integrating Life-Cycle Assessment Within Environmental Management
B. De Smet, P.R. White and J.W. Owens
ed. Chapter 16, McGraw Hill
- Overall Framework for Treated Waste Managers.
Impact of Biodegradation Test Methods on the Applicability of Biodegradation QSARs
C.E. Cowan, T.W. Federle, R.J. Larson T.C.J. Feijtel 1996
- Building Uncertainty Analysis into Chemicals Disposed Through Municipal Wastewater.
- Flow Through Laboratory Microcosm Suitable for Assessing Effects of Surfactants on Natural Periphyton
S.A. Belanger and K.L. Rupe. 1996 A. Environmental Toxicology and Water Quality, 11:65-76

Dit geldt voor alle producten van Procter & Gamble:

O.a. Bonux - Ariel - Dash - Dreft - Vizir - Bonux - Ace Delicat - Lenor - Mr. Proper -
Antikal - Pampers - Bounty - Always - Alldays - Demak'up - Tempo - Tampax -
Oil of Olaz - Vicks - Pétrôle Hahn - Pantene - Head & Shoulders - Wash & Go -
Monsavon - Clearasil - Secret